

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЖОВТОБРЮХ МАРІЯ БОГДАНІВНА

Допускається до захисту:

Завідувач кафедри: Обліку аналізу та аудиту

Професор

Є.Є. Іонін

«____» _____ 2022 р.

**ОБЛІК ТА АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ І АНАЛІЗ ЇХ ВПЛИВУ НА ОСНОВНІ
ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Керівник:

Л.Л. Гевлич, доцент кафедри
обліку, аналізу і аудиту,
канд. екон. наук, доцент

Оцінка: _____ / _____ /

Голова ЕК: _____

Вінниця 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ	8
1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської і кредиторської заборгованостей як об’єктів обліку.....	8
1.2 Регламентація обліку та аудиту дебіторської і кредиторської заборгованостей	14
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ.....	19
2.1 Критичний аналіз первинного аналітичного, синтетичного обліку заборгованості вітчизняного підприємства	19
2.2 Внутрішній контроль дебіторської та кредиторської заборгованостей	34
2.3. Автоматизація обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства	38
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМСТВА	46
3.1 Аналіз впливу дебіторської та кредиторської заборгованостей на показники фінансового стану підприємства.....	46
3.2 Організація і методика аудиторської перевірки розрахунків підприємства з кредиторами та дебіторами.....	55
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ	71
ДОДАТКИ	77

АНОТАЦІЯ

Жовтобрюх М.Б. Облік та аудит дебіторської та кредиторської заборгованостей і аналіз їх впливу на основні індикатори фінансового стану підприємства. Спеціальність 071 Облік і оподаткування. Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2022.

У роботі розглянуто теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку, внутрішнього контролю та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей вітчизняного підприємства, проаналізований їх вплив на основні індикатори фінансового стану підприємства з точки зору прийняття ефективних управлінських рішень.

Результатами написання магістерської стали: ідентифікація проблем відсутності визначення дебіторської та кредиторської заборгованостей в нормативних документах та науковій дискусії, чіткої класифікації заборгованостей, організації ефективної облікової та контрольної систем щодо дебіторської та кредиторської заборгованості на вітчизняному підприємстві. За визначеними проблемами запропоновані напрями вирішення, зокрема, щодо автоматизації обліку та вдосконалення політики управління заборгованостями на підприємстві.

Ключові слова: облік, аудит, аналіз, внутрішній контроль, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, фінансовий стан.

Табл.19 Рис.11 Бібліограф.: 52 найм.

SUMMARY

Zhovtobriukh M.B. Accounting and audit of accounts receivable and payable and analysis of their impact on the main indicators of the company's financial position. Specialty 071 Accounting and Taxation. Educational program «Accounting and Taxation». Vasyl` Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2022.

The paper examines theoretical, methodical and practical aspects of accounting, internal control and auditing of receivables and payables of a domestic enterprise, analyzes their impact on the main indicators of the financial state of the enterprise from the point of view of making effective management decisions.

The results of writing the master's thesis became: identification of the problems of the lack of definition of receivables and payables in regulatory documents and scientific discussion, clear classification of debts, organization of effective accounting and control systems regarding receivables and payables at the domestic enterprise. Based on the identified problems, solutions are proposed, in particular, regarding automation of accounting and improvement of the company's debt management policy.

Keywords: accounting, audit, analysis, internal control, receivables, payables, financial status.

Table 19 Fig. 11 Bibliography: 52 names.

ВСТУП

Актуальність теми. Нестабільна економічна ситуація сьогодення, яка склалася у період військового стану в Україні, має значний вплив на фінансовий стан підприємств. Втрата майна підприємствами у зоні бойових дій, порушення логістичних зв'язків, труднощі доступу до ринків сировини і ринків збуту та інші проблеми безпосередньо вплинули на розрахункові відносини і призвели до неможливості виконання зобов'язань за договірними відносинами. Усе це призводить до погіршення результатів діяльності та фінансового стану широкого кола підприємств-контрагентів і безпосередньо позначається на бізнес-кліматі країни.

Питання організації договірних відносин між суб'єктами господарювання та їх відображення в обліковій системі вітчизняних підприємств досліджувались у наукових працях багатьох вчених-економістів, проте швидкі зміни економічних процесів у період пандемії та воєнного стану в Україні вимагають осучаснення їх досліджень.

На сьогодні у підприємств є чимало проблем, пов'язаних із організацією ефективного управління дебіторською заборгованістю як такої, що може перетворитися з активу суб'єкта господарювання на його збитки. З іншого боку, ефективне управління кредиторською заборгованістю теж важливе з урахуванням участі її величини у розрахунку багатьох показників фінансового стану підприємства. Усе вищезазначене обумовило актуальність дослідження питань обліку, аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей, аналізу їх впливу на основні індикатори фінансового стану підприємства.

Метою написання магістерської роботи є узагальнення теоретичних, методичних аспектів та практики обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей вітчизняних підприємств з точки зору оцінки їх впливу на основні індикатори фінансового стану для оптимізації управління підприємствами.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд **завдань**:

- дослідити економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованостей та їх класифікацію;
- проаналізувати нормативне регулювання обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- охарактеризувати сучасний стан обліку заборгованостей вітчизняного підприємства;
- оцінити роль внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві у забезпеченні достовірності звітності;
- розкрити особливості обліку заборгованостей в умовах автоматизації;
- проаналізувати вплив дебіторської та кредиторської заборгованостей на показники фінансового стану підприємства;
- дослідити процес аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей відповідно до міжнародних стандартів аудиту;
- запропонувати напрями вирішення ідентифікованих проблем.

Об'єктом при написанні магістерської роботи є дебіторська та кредиторська заборгованість, **предметом** – сукупність питань організації та методики бухгалтерського обліку, внутрішнього та аудиторського контролю, аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей.

При написанні магістерської роботи були використані такі **методи**: науковий метод, емпіричний метод та метод аналізу.

Інформаційною базою для написання магістерської роботи стали наукові дослідження вітчизняних вчених, вітчизняні та міжнародні нормативні документи в галузі обліку та аудиту: закони, П(С)БО, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, міжнародні стандарти аудиту, дані обліку та звітності ПП «Радіонет», програмні продукти автоматизації обліку.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.
Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці конкретних методичних підходів удосконалення обліку та аудиту дебіторської

та кредиторської заборгованостей вітчизняних підприємств. **Практична значущість** дослідження полягає у розроблених пропозиціях оптимізації обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей, зокрема, щодо впровадження:

- автоматизованих систем обліку та управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- алгоритму управління дебіторською заборгованістю, що дозволяє заздалегідь сигналізувати про напрям погіршення фінансового стану підприємства;
- запровадження методики розподілу дебіторської заборгованості за категорією боржників – методу АВС-аналізу.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено в рамках:

- підготовки тез «Проблеми обліку дебіторської заборгованості вітчизняного підприємства.» на XXII Всеукраїнській науковій конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці», яка проводилась 18 квітня 2022 року у м. Вінниця;
- написання статті «Проблеми організації ефективного управління дебіторською заборгованістю вітчизняного підприємства» для Вісника студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних посилань, який налічує 52 найменування і додатків. Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок. Робота містить 19 таблиць, 11 рисунків, 11 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської і кредиторської заборгованостей як об'єктів обліку

Господарська діяльність будь-якого підприємства супроводжується рухом коштів, що породжує заборгованості. Залежно від обставин це дебіторська або кредиторська заборгованість.

У підприємств багатьох розвинутих країн світу частка дебіторської заборгованості становить близько 20% активів, за даними Державної служби статистики в Україні вона – 60%. Критичний аналіз облікової практики вітчизняних підприємств дозволив ідентифікувати такі основні проблеми менеджменту щодо дебіторської заборгованості:

- 1) відсутність єдності вітчизняного та міжнародного нормативно-правового регулювання дебіторської заборгованості;
- 2) відсутність чіткої класифікації заборгованості;
- 3) відсутність вдумливої роботи з контрагентами при укладанні контрактів, зокрема, щодо умов і термінів погашення зобов'язань дебіторами;
- 4) відсутність аналізу заборгованості, зокрема, довгострокової;
- 5) відсутність фіксації методу визначення резерву сумнівних боргів в обліковій політиці підприємства;
- 6) відсутність чіткого алгоритму роботи з дебіторською заборгованістю, у тому числі, з простроченою, на рівні підприємства..

На сьогодні у підприємств є чимало проблем, пов'язаних із організацією ефективного управління дебіторською заборгованістю як такої, що може перетворитися з активу суб'єкта господарювання на його збитки. В цілому саме існування дебіторської заборгованості може вважатися негативним моментом, оскільки викликає наступні явища:

- уповільнення оборотності капіталу через відволікання коштів з обороту й, відповідно, стримування інноваційного розвитку суб'єкта господарювання, що може призвести до погіршення його фінансового стану;
- відтермінування моменту сплати за відвантажену продукцію, виконані роботи, надані послуги, що призводить до обезцінювання коштів і тим самим може провокувати інфляцію;
- можливе непогашення заборгованості у встановлений термін, що впливає на фінансову стабільність суб'єкта господарювання;
- зниження ліквідності та підвищення ризику одержання фінансових збитків підприємством через велику частку дебіторської заборгованості в структурі активів.

Організація ефективного управління дебіторською заборгованістю викликає потребу чіткого визначення змісту цього поняття. Однак, єдиної думки щодо сутності даної дефініції в науковій дискусії немає, як видно з таблиці, наведеної в Додатку А. Порівняльний аналіз змісту вітчизняних та міжнародних облікових регламентів також демонструє відсутність єдності поглядів. Так, НП(С)БО 10 визначає дебіторську заборгованість як суму заборгованості дебіторів (юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквіваленти або інші активи) підприємству на певну дату [39]. А в МСБО 32 визначення дебіторської заборгованості відсутнє, зате зазначений момент її визначення фінансовим активом, якщо підприємство є учасником контракту, що призводить до виникнення зобов'язання з фінансових інструментів[24].

Підсумовуючи результати порівняння, можна зробити висновок, що відсутність єдиного трактування поняття дебіторської заборгованості впливає на ефективність управління нею на рівні суб'єкта господарювання. Для вирішення проблеми пропонуються авторські визначення, які, на нашу думку, допоможуть визначити об'єкти обліку та управління в частини заборгованості:

1) *облікове* – дебіторська заборгованість – це заборгованість контрагентів суб'єкта господарювання (юридичних та фізичних осіб), що виникла відповідно до умов угод в результаті відтермінування оплати переданої продукції (товарів), виконаних робіт та наданих послуг або за операціями доручення, принесе у майбутньому економічну вигоду та може бути достовірно оцінена;

2) *економічне* – дебіторська заборгованість – це один з елементів оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних або позикових коштів.

Обґрунтована класифікація заборгованості має велике значення як з наукової точки зору, так і в практичному сенсі. З наукової точки зору класифікація формує теоретичний базис для глибокого розуміння природи заборгованості та її функцій в життєвому циклі будь-якого суб'єкта господарювання. З практичної точки зору обґрунтована класифікація дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру дебіторської заборгованості, причини її утворення, а також правильно організувати її облік з відповідною аналітичною деталізацією. Дослідження класифікаційних ознак дозволяє виявити нові критерії поділу та групування заборгованості і тим удосконалити інформаційне забезпечення прийняття рішень. Теоретично чим більше ознак класифікації виділено, тим більша ймовірність пізнання об'єкта. Однак підприємству не доцільно класифікувати дебіторську заборгованість за всіма відомими класифікаційними ознаками, оскільки це вимагатиме значних затрат часу і може не знадобитися в управлінських цілях. Необхідно вибирати ті критерії поділу, які необхідні конкретному підприємству для прийняття відповідних рішень.

Єдиного переліку класифікаційних груп та ознак, в межах яких розкривається зміст та структура дебіторської заборгованості вітчизняних суб'єктів господарювання, не існує. Класифікація дебіторської заборгованості, узагальнена за результатами критичного аналізу наукової дискусії, представлена у Додатку Б. На практиці ж класифікація відбувається:

- за субрахунками розрахунків з покупцями і замовниками та різними дебіторами, зокрема, розрахунки з вітчизняними покупцями, з іноземними покупцями, з учасниками ПФГ, за гарантійним забезпеченням, за виданими авансами, з підзвітними особами, за нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членам кредитних спілок, з іншими дебіторами, з державними цільовими фондами, за операціями з деривативами;

- за статтями фінансової звітності: дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, за розрахунками: за виданими авансами, з бюджетом, у тому числі з податку на прибуток, інша поточна дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість у балансі зарубіжних компаній англо-американської системи обліку, ділиться на групи: рахунки до отримання; векселі до отримання; дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією товарів. Класифікація дебіторської заборгованості за міжнародними стандартами представлена в МСБО 39 та поділяється на ініційовану та не ініційовану підприємством та не вимагає відображення у фінансовій звітності за виключенням резерву сумнівних боргів [26]. Важливою класифікацією у закордонному досвіді також є розподіл дебіторської заборгованості за категорією боржників – метод АВС-аналізу:

- 1) група А – найбільш важливі дебітори, на долю яких приходить 80% дебіторській заборгованості та які заслуговують підвищеного контролю;
- 2) група В – дебітори середньої важливості, на яких приходить 15% дебіторській заборгованості та які вимагають нечастої уваги;
- 3) група С – найменш важливі дебітори, на яких приходить 5% всій дебіторській заборгованості підприємства.

Для організації ефективного управління заборгованістю також треба визначити умови її визнання. Згідно з П(С)БО 10 поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги визнається активом та оцінюється за первісною вартістю в момент її виникнення, а у фінансовій звітності

відображається за чистою реалізаційною вартістю. Регулюванню порядку відображення в обліку заборгованості, у тому числі дебіторської, за міжнародними вимогами присвячено МСБО 39 «Фінансові інструменти – визнання та оцінка», основні позиції якого представлені на рис.1.2.

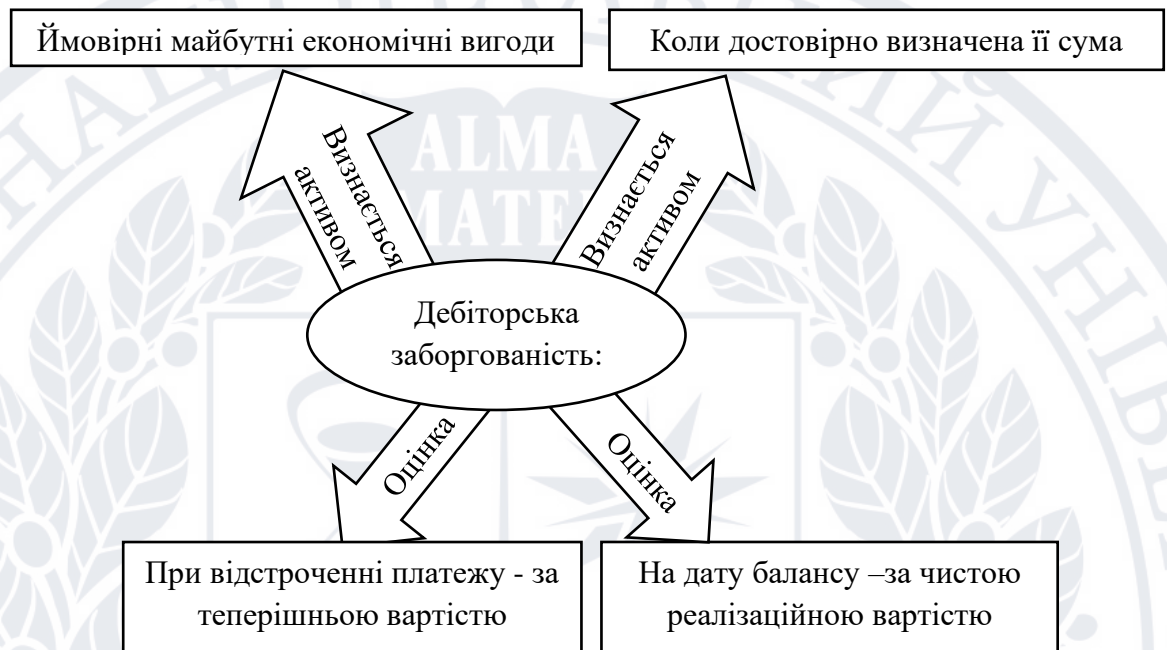

Рисунок 1.2 – Визнання та оцінка дебіторської заборгованості

Аналіз наукової дискусії щодо поняття кредиторської заборгованості виявив, що немає єдиного твердження і щодо її визначення (див. Додаток В).

Сутність поняття та загальна класифікація кредиторської заборгованості в Україні регламентується П(С)БО 11 «Зобов'язання», як це показано на рис. 1.3, при цьому в балансі довгострокові зобов'язання відображаються за їх теперішньою вартістю, а поточні – за сумою погашення [33].

За МСФЗ зобов'язання визначені як наявна заборгованість підприємства, яка спричинена внаслідок минулих подій і погашення якої спричинить вибуття у суб'єкта господарювання ресурсів, котрі втілюють у собі майбутні економічні вигоди. Їх класифікація та оцінка наведені у Додатку Г та в табл. 1.1 відповідно.

Рисунок 1.3 – Класифікація зобов'язань за П(С)БО

Таблиця 1.1 – Оцінка зобов'язань за МСФЗ

Оцінка	Характеристика
Фактична собівартість	Сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена в ході звичайної діяльності для погашення зобов'язання.
Поточна собівартість	Зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, які на даний момент необхідні для погашення зобов'язання.
Вартість реалізації (погашення)	Зобов'язання відображаються за їхньою вартістю погашення, яка є недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку очікується сплатити для погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності або відповідно до умов контракту в звичайному ході подій.
Теперішня вартість	Зобов'язання відображаються за дисконтованою теперішньою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які, як очікується, знадобляться для погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності.

Отже, ефективна організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей, що базується на розумінні сутності та класифікації

заборгованостей, є важливою на підприємстві будь-якої форми власності в рамках інформаційного забезпечення управлінських рішень. Сьогодні існує проблема відсутності єдиної трактовки заборгованостей та єдиних підходів до її класифікації та оцінки у вітчизняній та зарубіжній науковій дискусії та нормативних документах.

1.2 Регламентація обліку та аудиту дебіторської і кредиторської заборгованостей

Розрахунки з дебіторами та кредиторами – це процеси та господарські процедури, що складають систему розрахункових операцій підприємства, які мають бути організовані із дотриманням нормативних вимог. Схема нормативного регулювання розрахунків з дебіторами та кредиторами представлена у Додатку Д і Е. Розглянемо представлені регламенти більш детально.

Міжнародні вимоги щодо обліку та подання у звітності заборгованостей представлені численними стандартами. Класифікацію, порядок визначення та відображення в обліку дебіторської і кредиторської заборгованості регулює МСБО 39 «Фінансові інструменти – визнання та оцінка» [26]. До кредиторської заборгованості також застосовується МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». Розкриття інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у фінансовій звітності регламентує МСБО 32 «Фінансові інструменти – подання» [24]. У МСБО 36 «Зменшення корисності активів» вказані умови нарахування резервів (зниження вартості в обліку) за активами.

Податкове регулювання та контроль за справлянням податків, у тому числі в частині заборгованостей (дебіторської та кредиторської) підприємств за податками визначено у Податковому кодексі України від 02.12.2010 № 2755-VI[36]. Регулювання усіх юридичних питань, немайнових та цивільних відносин покладено на Цивільний кодекс України від

16.01.2003 № 435-IV [48]. Правові засади аудиту (в тому числі щодо аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами), аудиторську діяльність та питання, які виникають під час її провадження, визначає Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [14]. Правила організації та ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності, зокрема, щодо заборгованостей, регулює Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» 16.07.1999 № 996-XIV [15].

Перед здійсненням аудиту кредиторської та дебіторської заборгованостей потрібно визначити мету перевірки. Відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», метою аудиту є підвищення ступеня довіри визначених користувачів до фінансової звітності. Основним завданням аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей є:

- перевірка фактичних розрахунків та правильність їх оформлення підприємством;
- перевірка дійсності використання при розрахунку тарифів та цін;
- звірка сум заборгованості з контрагентами;
- розробка рекомендацій щодо зниження сум заборгованостей.

Звіт аудитора надається у письмовому вигляді за структурою, рекомендованою МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» за різновидами, зазначеними в МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора».

Мета, принципи складання фінансової звітності, її елементи, статті заборгованостей до відображення у звітності прописані в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [32]. НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визначає методологію формування інформації про дебіторську заборгованість у бухгалтерському обліку та розкриття інформації про неї у фінансовій звітності [39].

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і

господарських операцій підприємств і організацій містить рахунки, які має вести підприємство для облікового відображення своєї діяльності, у т.ч. щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей. Порядок ведення, методика, призначення таких рахунків, фіксування і відображення господарських операцій регламентує Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [18].

Детальна інформація про проведення інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованостей та оформлення її результатів наведено в Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань.

Деталізація нормативних вимог державних органів на рівні підприємства, у тому числі щодо вибору альтернатив вирішення облікових проблем, здійснюється в Наказі про облікову політику. Облікова політика визначає умови ведення бухгалтерського обліку та сприяє відображенню достовірної фінансової інформації. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства (Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635) щодо заборгованості в наказі про облікову політику підприємства мають міститися: визначений метод обчислення резерву сумнівних боргів (спосіб визначення коефіцієнта сумнівності) та перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів.

Методи обчислення резерву сумнівних боргів передбачають застосування 1) абсолютної суми сумнівної заборгованості або 2) коефіцієнта сумнівності. За першим методом величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів, за другим – розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. Останній може розраховуватися способами:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок

відповідного періоду за попередні 3 - 5 років.

Порядок класифікації зобов'язань також має знайти своє відображення у наказі про облікову політику підприємств. Також мають бути відображені позиції, пов'язані із створенням забезпечень:

- на виплату відпусток працівникам;
- на додаткове пенсійне забезпечення;
- на виконання гарантійних зобов'язань;
- на реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності;
- на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів;
- на забезпечення на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель тощо.

Аналіз облікової практики показав недостатню увагу вітчизняних підприємств формуванню елементів облікової політики, пов'язаних із обліком заборгованості, що негативно впливає на якість інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості у фінансовій звітності.

Посадові інструкції облікових працівників також входять в нормативні документи рівня підприємства. Вони зазначають конкретні завдання, права, обов'язки, знання та кваліфікацію, необхідні для забезпечення ефективної роботи бухгалтера, зокрема, щодо обліку розрахунків з покупцями та кредиторами, контролю виконання умов договорів, своєчасності розрахунків за реалізовані та отримані товари, роботи, послуги, ведення позовної роботи.

Графік документообігу складається кожним підприємством індивідуально і представляє собою затверджений порядок створення і використання інформації – схему, яка регулює рух первинних документів на підприємстві від моменту надходження до передачі на зберігання і зазначає виконавців та терміни виконання робіт.

Отже, узагальнена нормативна база, що регулює облік дебіторської та кредиторської заборгованостей на міжнародному, національному рівні та рівні підприємства та знайдено проблему ігнорування елементів облікової політики

щодо заборгованості, як дебіторської так і кредиторської, що негативно відбивається на якості управлінських рішень на підприємстві.

Висновки до розділу 1.

Наявність дебіторської та кредиторської заборгованостей є нормальною практикою підприємств в усьому світі, але вимагає ефективного управління заборгованостями, особливо, дебіторською. У роботі ідентифіковані основні проблеми менеджменту щодо дебіторської заборгованості.

Відсутність єдиного трактування понять заборгованостей у науковій дискусії, вітчизняних та міжнародних нормативних документах впливає на ефективність управління нею на рівні суб'єкта господарювання. За результатами дослідження запропоновані авторські визначення дебіторської заборгованості: облікове та економічне.

Констатована відсутність єдиного переліку класифікаційних груп та ознак заборгованостей суб'єктів господарювання. За результатами дослідження узагальнена класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств, рекомендований до застосування на вітчизняних суб'єктах господарювання розподіл дебіторської заборгованості за категорією боржників – метод АВС-аналізу.

Ідентифікована проблема узгодженості нормативно-правових документів вітчизняного та міжнародного рівня щодо дебіторської і кредиторської заборгованостей, яка підвищує важливість наказу про облікову політику підприємства як внутрішнього нормативного документу. Акцентовано на необхідності вдосконалення облікової політики підприємства за елементами: метод обчислення резерву сумнівних боргів (спосіб визначення коефіцієнта сумнівності), перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів, класифікація зобов'язань, порядок створення забезпечень.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

2.1 Критичний аналіз первинного аналітичного, синтетичного обліку заборгованості вітчизняного підприємства

Організація обліку на підприємстві починається із прийняття Наказу про облікову політику (Додаток И), де деталізовано нормативні вимоги державних органів на рівні підприємства, у тому числі щодо вибору альтернатив вирішення облікових проблем. Складовими аспектами облікової політики, які мають бути враховані у наказі, є:

- 1) теоретичні засади бухгалтерського обліку – основні законодавчі документи, що регулюють діяльність в сфері обліку і включають основні принципи, яких потрібно дотримуватись під час відображення в обліку господарських операцій;
- 2) методика обліку – сукупність методів обліку, критеріїв оцінки, що регламентують облік конкретного об'єкта, зокрема, дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 3) практика обліку – безпосередньо прийоми збору, обробки інформації, відображення господарських операцій, внутрішнього контролю.

Облікова політика також має містити правила організації та регламентації управлінського обліку. Вона виконує декілька функцій - інформаційну, захисну та регулюючу, і дозволяє здійснювати аналіз та оцінку фінансового стану підприємства, забезпечує достовірність даних обліку та звітності, аналіз фінансового стану та здійснення планування, забезпечує розподіл відповідальності та повноваження між підрозділами чи відділами.

Щодо обліку заборгованостей облікова політика має містити елементи, викладені в Додатку Ж.

Як бачимо, елементів облікової політики щодо дебіторської заборгованості більше, ніж щодо кредиторської. Це пояснюється

різноманітністю класифікаційних ознак заборгованості, більш складнішою системою оцінки та визнання, можливістю визнання заборгованості сумнівною та перехід у безнадійну, тобто ризиком перетворення активів підприємства у збитки. Розмір дебіторської заборгованості, її стан та якість істотно впливають на результати поточної діяльності суб'єкта господарювання та його фінансовий стан.

Ефективна облікова політика може суттєво вплинути на управління дебіторської та кредиторської заборгованостей, покращити фінансовий стан підприємства та його інвестиційну привабливість. Дослідимо Наказ про облікову політику ПП «Радіонет» (див. Додаток И) методом експертної оцінки (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1– Експертна оцінка наказу про облікову політику ПП «Радіонет»

№	Критерії оцінки	Бали (від 0 до 3)
1	Актуальні дані, враховуючи зміни в законодавстві	3
2	Структуризація тексту в наказі	2
3	Наявність обов'язкових реквізитів (назва документу, дата, підпис відповідальних осіб)	3
4	Опис організації бухгалтерського обліку на підприємстві	2
5	Розкриття прав і обов'язків головного бухгалтера та працівників бухгалтерії	0
6	Розкриття інформації щодо робочого плану рахунків	3
7	Наявність графіку документообігу	0
8	Періодичність проведення інвентаризації активів та зобов'язань	0
9	Класифікація дебіторської та кредиторської заборгованостей	0
10	Критерії визнання, оцінка дебіторської та кредиторської заборгованостей	0
11	Порядок формування резерву сумнівних боргів	0
12	Порядок списання безнадійної заборгованості	0
13	Створення резерву забезпечення на виплату відпусток працівникам	0
14	Перелік постійних та змінних загальнопромислових витрат	3
15	Розкриття інформації про нарахування заробітної плати працівникам	0
16	Визнання основних засобів, запасів та нематеріальних активів	3
17	Методи амортизації основних засобів	3
18	Методи вибуття запасів	0
19	Організація податкового обліку	0
20	Визначення термінів подання звітності	3
	Усього	25

Для дослідження оберемо шкалу оцінювання від 1 до 3, де 3 – чітко прописано інформацію щодо усіх облікових об'єктів, 2 – висвітлено не усі елементи чи критерії певного питання, 1 – інформація частково згадується, 0 – інформація відсутня. Для ефективно складеного наказу величина підсумкової оцінки становитиме 46-60 балів, для наказу, що потребує доопрацювання – від 30 до 45 балів, для неефективного наказу про облікову політику, який потребує внесення докорінних змін, – 0-29 балів.

За результатами аналізу Наказу про облікову політику ПП «Радіонет» констатовано, що в наказі про облікову політику висвітлюються всі методи і принципи бухгалтерського обліку, критерії визнання основних засобів, їх класифікація, порядок нарахування амортизації, визначення теперішньої вартості довгострокової заборгованості по підприємству, розподіл загальновиробничих витрат на змінні та постійні, порядок складання фінансової звітності. Разом з тим виявлені недоліки. Так, хоча в наказі відображено формулу розрахунку теперішньої вартості довгострокової заборгованості, не створені такі забезпечення:

- резерв сумнівних боргів дебіторської заборгованості за продукцію, товари, послуги;
- резерв відпусток;
- гарантійні зобов'язання для здійснення майбутніх витрат на проведення гарантійних ремонтів.

Також не відображені порядок інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості, створення резерву сумнівних боргів, списання безнадійної заборгованості, класифікація заборгованості. На наш погляд, вказані недоліки заважають організувати ефективну контрольну роботу щодо заборгованостей. Внесення вказаних пунктів у наказ про облікову політику сприятиме підвищенню якості управлінських рішень щодо дебіторської заборгованості.

При експертній оцінці Наказу про облікову політику базового підприємства отримано значення 25, наказ визнано неефективним, тому

пропонуємо переглянути його, доповнивши елементами, зазначеними в Додатку Ж.

Підприємство для відображення господарських операцій та інформаційного забезпечення управлінських рішень керується робочим планом рахунків бухгалтерського обліку (табл.2.2).

Таблиця 2.2 - Робочий план рахунків

№	Рахунок	Аналітика		
1	2	3	4	5
1	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»			
		361 Розрахунки з вітчизняними покупцями		
			3611 Розрахунки з покупцями ТМЦ	
			3612 Розрахунки з покупцями за послуги	
			3614 Розрахунки з покупцями за будівельні та монтажні роботи	
			3615 Оплата домашні мережі	
2	37 Розрахунки з різними дебіторами			
		371 Розрахунки за виданими авансами		
			3711 Розрахунки за виданими авансами в національній валюті	
			37111 Розрахунки за виданими авансами ТМЦ	
			37112 Розрахунки за виданими авансами послуги	
			37113 Розрахунки за виданими авансами ОЗ та НМА	
		372 Розрахунки з підзвітними особами		
			3721 Розрахунки з підзвітними особами в національній валюті	
		377 Розрахунки з іншими дебіторами		
			3773 Розрахунки з робітниками та службовцями по інших операціях	
3	63 Розрахунки з постачальниками та підрядниками			
		631 Розрахунки з вітчизняними постачальниками		
			6311 Розрахунки з постачальниками ТМЦ	
			6312 Розрахунки з постачальниками за послуги	
			6313 Розрахунки з постачальниками за придбані ОЗ та НМА	
4	64 Розрахунки за податками й платежами			
		641 Розрахунки за податками		
			6411 Розрахунки за ПДФО	
			6412 Розрахунки за ПДВ	
			6413 Розрахунки за податком на прибуток	
			6415 Розрахунки за іншими податками	
		643 Податкові зобов'язання		
			6431 Податкові зобов'язання підтверджені	
			6432 Податкові зобов'язання непідтверджені	
			6433 Коригування податкових зобов'язань	
			6436 Податкові зобов'язання відстрочені стаття 187.7	
		644 Податковий кредит		
			6441 Податковий кредит підтверджений	
			6442 Податковий кредит непідтверджений	
			6443 Коригування податкового кредиту	

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5
5	68 Розрахунки за іншими операціями			
		681 Розрахунки за авансами одержаними		
			6811 Розрахунки за авансами одержаними в національній валюті	
				68111 Розрахунки за аванси одержані ТМЦ
				68112 Розрахунки за аванси одержані послуги
				68114 Розрахунки за аванси одержані монтажні та будівельні роботи
				68115 Розрахунки за аванси одержані домашні мережі

У ньому рахунки 3 класу призначені для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів та дебіторської заборгованості [18]. Для обліку та узагальнення інформації про зобов'язання призначені рахунки 6 класу. На рахунках даного класу ведеться облік короткострокових позик, довгострокових зобов'язань, що стали поточною заборгованістю з строком погашення не більше одного року на дату балансу, розрахунків з постачальниками та підрядниками, з податків і платежів, за страхуванням, з оплати праці, розрахунків з учасниками тощо (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 - Рахунки обліку заборгованостей

№	Назва рах.	Призначення	За дебетом	За кредитом
1	2	3	4	5
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	Узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги.	Продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає ПДВ, акцизи та інші податки, збори, що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації.	Сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків.
37	Розрахунки з різними дебіторами	Облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями.	Виникнення дебіторської заборгованості	Погашення чи списання дебіторської заборгованості
60	Короткострокові позики	Облік розрахунків у нац. і іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув	Сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).	Суми одержаних кредитів (позик)

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані ТМЦ, виконанні роботи і надані послуги.	Погашення, списання заборгованості	Заборгованість за одержані від постачальників та підрядників ТМЦ, прийняті роботи, послуги
64	Розрахунки за податками й платежами	узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету.	належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання	нараховані платежі до бюджету,
65	Розрахунки за страхуванням	Облік розрахунків за відрахуванням на загальнообов'язкове держ. соц. страхування, за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та за інш. розрахунками за страхуванням.	Погашення заборгованості та витрачання коштів страхування на підприємстві.	Нараховані зобов'язання за страхуванням, а також одержані від органів страхування кошти
66	Розрахунки за виплатами працівникам	Узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам: з оплати праці, за не одержані в установлений строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами.	Виплата зарплати, премій, допомоги по тимчасовій непрацездатності; вартість одержаних матеріалів, товарів у рахунок зарплати; утримання ПДФО, відрахування на загальнообов'язкове держ. соц. страхування, платежів за виконавчими документами та інші утримання з виплат працівникам.	Нарахована зарплата, премії, допомога по тимчасовій непрацездатності, інші належні до нарахування працівникам виплати,
68	Розрахунки за іншими операціями	Облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63-67.	Облік нарахованих відсотків за: використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит; використання майна, отриманого в користування (орендні, лізингові операції тощо); іншими операціями.	Суми попередньої оплати покуцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи.

Облік операцій щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей здійснюється на підставі договорів та первинних документів, що засвідчують факт здійснення господарської операції.

Основним юридичним документом, який дає підстави для подальшої співпраці, є договір – угода двох або декількох суб'єктів господарювання про початок, зміну чи припинення цивільних прав чи обов'язків. На підставі договору виписується рахунок-фактура, згідно якого здійснюється оплата, інформацію про яку ми отримуємо з платіжних доручень та банківських виписок. В акті приймання-передачі вказано перелік наданих послуг та виконаних робіт, їх кількість, вартість, тривалість виконання. Акт складається в 2 екземплярах, має бути підписаний кожною зі сторін та скріплений

печаткою. Поставка основних засобів, ТМЦ, товарів від продавця до покупця фіксують в прибуткових та видаткових накладних, вказуючи в цих документах перелік, кількість, ціну, вартість та суму ПДВ за товаром. Переміщення товару вказується в товарно-транспортних накладних та специфікаціях. Одержання права на податковий кредит з ПДВ і нарахування податкових зобов'язань можливе за наявності сформованої податкової накладної, яка має бути виписана згідно першої події – оплати чи при реалізації послуг [35].

Взаємодія усіх вищенаведених первинних документів має бути структурована у графіку документообігу, який має вигляд схеми з отримання, перевірки та обробки документів. На базовому підприємстві відсутній графік документообігу, що не дає підприємству приймати своєчасні та ефективні управлінські рішення.

Типова схема взаємодії з контрагентами наведена на рис.2.1.

Рисунок 2.1 – Схема взаємодії з контрагентами вітчизняного підприємства

Аналітичний облік з покупцями та постачальниками ведеться за кожним контрагентом, кожним договором та пред'явленим до сплати рахунком, номенклатурою, статтями витрат та організовується в розрізі поділу на групи контрагентів: юридичні особи приватного сектору, бюджетні установи, фізичні особи та фізичні особи-підприємці. Регістром аналітичного обліку на ПП «Радіонет» є оборотні-сальдові відомості та картки рахунки.

Синтетичний облік дебіторської заборгованості від реалізації товарів представлений у табл. 2.4.

Таблиця 2.4– Синтетичний облік дебіторської заборгованості від реалізації товарів

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Реалізація товару з наступною оплатою		
1.1	Відвантажено товар для покупця	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	702 «Дохід від реалізації товарів»
1.2.	Відображено ПДВ	702 «Дохід від реалізації товарів»	641 «Розрахунки за податками»
1.3.	Оплачено покупцями чи замовниками вартість реалізованих товарів, робіт чи послуг безготівковим платежем	31 «Рахунки в банках»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
1.4	Повернено покупцям чи замовникам переплачені ними кошти безготівковим платежем	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	31 «Рахунки в банках»
2	Реалізація товару з попередньою оплатою		
2.1	Отримано аванс від покупців під майбутню поставку продукції	31 «Рахунки в банках»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»
2.2	Відображено суму податкових зобов'язань з ПДВ	643 «Податкові зобов'язання»	641 «Розрахунки за податками»
2.3	Відвантажено товар для покупця	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	702 «Дохід від реалізації товарів»
2.4	Списано раніше відображену суму податкових зобов'язань з ПДВ	702 «Дохід від реалізації товарів»	643 «Податкові зобов'язання»
2.5	Проведено взаємозалік заборгованостей з покупцем	681 «Розрахунки за авансами одержаними»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію, товари, виконані роботи й послуги, на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» – розрахунків з працівниками підприємства за договорами оренди авто [18]. Невід'ємною частиною обліку дебіторської заборгованості за послуги, роботи та товари є облік резерву сумнівних боргів, для чого передбачений рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів» (див. табл. 2.5). Величина такого резерву відповідно до П(С)БО 10 визначається методом застосування абсолютної суми сумнівної

заборгованості або методом застосування коефіцієнта сумнівності. У першому випадку резерв визначається за результатами аналізу платоспроможності окремих дебіторів, у другому – розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. Такий коефіцієнт розраховується трьома способами: через визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході через класифікацію заборгованості за термінами непогашення і шляхом визначення середньої питомої ваги списаної за період дебіторської заборгованості у сумі заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.

Таблиця 2.5 – Облік створення і використання резерву сумнівних боргів

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Створено резерв сумнівних боргів	944 «Сумнівні та безнадійні борги»	38 «Резерв сумнівних боргів»
2	Списано дебіторську заборгованість, визнану безнадійною, за рахунок створеного резерву сумнівних боргів	38 «Резерв сумнівних боргів»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
3	Відображено дебіторську заборгованість, визнану безнадійною, у складі інших операційних витрат в сумі, що перевищує резерв сумнівних боргів	944 «Сумнівні та безнадійні борги»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
4	Відображено суму безнадійної заборгованості на позабалансовому субрахунку	071 «Списана дебіторська заборгованість»	
5.	Списано безнадійну заборгованість із позабалансового субрахунку після закінчення строку позовної давнини		071 «Списана дебіторська заборгованість»

Синтетичний облік розрахунків за іншими різновидами дебіторської заборгованості представлений у табл. 2.6

Таблиця 2.6 – Синтетичний облік розрахунків за іншими різновидами дебіторської заборгованості

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Облік розрахунків з підзвітними особами		
1	2	3	4
1.1	Відображено видачу авансу, виданого працівнику на відрядження або на господарські потреби	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
1.2.	Видані під звіт грошові документи	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	30 «Готівка»
1.3.	Придбано підзвітною особою виробничі запаси, МШП, товари	20 «Виробничі запаси» 22 «МШП» 28 «Товари»	372«Розрахунки з підзвітними особами»
1.4	Відображений податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
1.5	Наданий авансовий звіт підзвітної особи про фактично проведених відрядженнях, господарських витратах	91 «Загальновиробничі витрати» 92 «Адміністративні витрати» 93 «Витрати на збут» 94 «Інші витрати операційної діяльності»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
1.6	Наданий авансовий звіт підзвітної особи про сплату періодичних видань на майбутній період	39 «Витрати майбутніх періодів»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
1.7	Повернутий залишок невикористаної підзвітною особою суми на поточний рахунок	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
1.8	Відображено перевитрачання підзвітною особою сум понад встановленої норми	949 «Інші витрати операційної діяльності»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
2. Облік розрахунків за претензіями			
2.1	Пред'явлена претензія постачальникам, транспортним організаціям за порушення умов договорів	374 «Розрахунки за претензіями»	63(685)
2.2	Представлена претензія постачальникам із-за браку	374 «Розрахунки за претензіями»	24
2.3	Пред'явлена претензія банку по помилково списаним грошовим коштам з поточного рахунку	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	374 «Розрахунки за претензіями»
2.4	Отримано грошові кошти в рахунок погашення заборгованості за претензію	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	374 «Розрахунки за претензіями»
2.5	Задоволена претензія шляхом додаткового постачання ТМЦ, що не надійшли раніше	20 «Виробничі запаси» 22 «МШП» 28 «Товари»	374 «Розрахунки за претензіями»

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
2.6	Відображена сума претензій для погашення довгострокової дебіторської заборгованості при зверненні до суду	374 «Розрахунки за претензіями»	18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»
3.Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків			
3.1	Віднесено на винну особу фактичну недостачу, що підлягає відшкодуванню	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	716 «Відшкодування раніше списаних активів»
3.2	Списана нестача грошей у касі у нарахування винуватцю	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	301 «Готівка в національній валюті»
3.3	Віднесена сума втрат по браку на винуватця	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	24 «Брак у виробництві»
3.4	Проведені утримання із зарплати по заподіяним збиткам	661 «Розрахунки за заробітною платою»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
3.5	Внесена готівка в касу чи на поточний рахунок в погашення заборгованості винуватця	301 «Готівка в національній валюті» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
3.6	Списана на витрати безнадійна дебіторська заборгованість винуватця при закінченні строку позовної давнини	944 «Сумнівні та безнадійні борги»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
4.Облік розрахунків з іншими дебіторами			
4.1	Нараховані доходи від передачі активів в операційну оренду	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	713 «Дохід від операційної оренди активів»
4.2	-Видана позика працівникам підприємства -Надана тимчасова фінансова допомога іншим організаціям	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
4.3	Переведена у склад поточної довгострокова дебіторська заборгованість, коли до строку її погашення залишилось менше 12 місяців	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
4.4	Відображений дохід від реалізації оборотних активів (виробничих запасів, МШП, тощо)	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
4.5	Передані ТМЦ чи грошові кошти у спільну діяльність	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	20 «Виробничі запаси» 22 «МШП» 26 «Готова продукція» 28 «Товари» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»
4.6	Відображено зарахування заборгованостей: - при бартері - раніше триманого авансу	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» 681 «Розрахунки за авансами одержаними»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
4.7	Проведені утримання з зарплати працівників у погашення заборгованості з позики, за товари в кредит, за виконавчими листами	661 «Розрахунки за заробітною платою»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
4.8	Внесено гроші в касу (поточний рахунок) працівниками в погашення заборгованості з позики, за товари в кредит	301 «Готівка в національній валюті» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
4.9	Отримані грошові кошти від продажу оборотних активів	301 «Готівка в національній валюті» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»

За результатами дослідження облікової практики відмічено, що не всі підприємства створюють резерв сумнівних боргів, і це погано впливає на їх фінансовий стан, особливо в умовах воєнних дій. Тому пропонуємо не ігнорувати дане питання. Рекомендований для базового підприємства метод застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості, хоч і більш трудомісткий, але такий, що дає точну інформацію і дозволяє не відволікати

зайві суми з обороту у резерв, але при цьому підстрахуватися від безнадійної заборгованості.

Облік кредиторської заборгованості ведеться на рахунках 5 та 6 класів: для обліку розрахунків за довгостроковими позиками банків використовується рахунок 50 «Довгострокові позики», за позиками, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу, – рахунок 60 «Короткострокові позики». Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги здійснюється на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» призначено для узагальнення інформації за податками до бюджету та з працівників підприємства. Відображення нарахованих зобов'язань за страхуванням відбувається на рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням». Узагальнення інформації про виплати працівникам підприємства за заробітною платою та іншими виплатами ведеться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». На рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями» ведеться облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63-67 [18].

Синтетичний облік кредиторської заборгованості за реалізовані товари представлений у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Синтетичний облік кредиторської заборгованості за реалізовані товари

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Закупка товарів з попередньою оплатою		
1.1	Перераховано передоплату за товар постачальникові	371 «Розрахунки за виданими авансами»	31 «Рахунки в банках»
1.2	Відображено податковий кредит із ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	644 «Податковий кредит»
1.3	Оприбутковано на склад фактично отриманий товар	281 «Товари на складі»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
1.4	Відображено розрахунки за ПДВ	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
1.5	Проведено взаємозалік заборгованостей з постачальником	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	371 «Розрахунки за виданими авансами»
2	Закупка товарів з наступною оплатою		
2.3	Оприбутковано на склад фактично отриманий товар	281 «Товари на складі»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
2.4	Відображено розрахунки за ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
2.5	Оплачена заборгованість перед постачальником	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	31 «Рахунки в банках»

Синтетичний облік кредиторської заборгованості за нетоварні операції та іншої кредиторської заборгованості представлений у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Синтетичний облік кредиторської заборгованості за нетоварні операції

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримання банківського кредиту		
1.1	Отримано кредит строком 12 місяців	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	601 «Короткострокові кредити банків у нац. валюті»
1.2	Нараховано відсотки по кредиту	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
1.3	Списано витрати за кредитом на результат фінансових операцій	792 «Результат фінансових операцій»	952 «Інші фінансові витрати»
2	Розрахунок векселем		
2.1	В рахунок оплати товарів видано вексель на 12 місяців	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	621 «Короткострокові векселі, видані в нац. валюті»
3	Отримання поворотної фінансової допомоги		
3.1	На поточний рахунок зараховано поворотну фінансову допомогу строком на 6 місяців	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
4	Нарахування заборгованості з податків, зборів, обов'язкових платежів		
4.1	Нараховано зобов'язання з податку на прибуток	981 «Податок на прибуток»	6413 «Розрахунки за податком на прибуток»

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4
4.2	Нараховано єдиний податок	92 «Адміністративні витрати»	6414 «Розрахунки за єдиним податком»
4.3	Нараховано плату за землю	92 «Адміністративні витрати»	6415 «Розрахунки за податками»
4.4	Нараховано податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	92 «Адміністративні витрати»	6415 «Розрахунки за податками»
4.5	Нараховано ПДФО із заробітної плати	661 «Розрахунки за заробітною платою»	6412 «Розрахунки за ПДФО»
4.6	Нараховано військовий збір із заробітної плати	661 «Розрахунки за заробітною платою»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»
4.7	Нараховано ЄСВ на зарплату адмінперсоналу	92 «Адміністративні витрати»	651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»
4.8	Списано адміністративні витрати на фінансовий результат операційної діяльності	791 «Результат операційної діяльності»	92 «Адміністративні витрати»
5	Нарахування штрафів, пені		
5.1	Нараховано суму штрафу, пені за неналежне виконання договору купівлі-продажу	948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
5.2	Нараховано штраф за невчасне подання декларації	948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»
5.3	Нараховано податкову пеню за несвоєчасну сплату податку	948 «Визнані штрафи, пеня, неустойки»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»

Отже, синтетичний облік розрахунків з контрагентами організовується відповідно до вимог П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та ПСБО 11 «Зобов'язання» на основі робочого плану рахунків, аналітичний облік ведеться за кожним контрагентом, видом заборгованості, терміном платежу тощо. Неєфективна облікова політика підприємства щодо заборгованості, зокрема, відсутність внутрішнього контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю, нестворення резерву сумнівних боргів напряду впливає на ефективність управління та фінансовий стан підприємства.

2.2 Внутрішній контроль дебіторської та кредиторської заборгованостей

Розрахунки з контрагентами нерозривно пов'язані з надходженням та вибуттям грошових коштів, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Затягування строків отримання платежів приводить до сповільнення операційного циклу та зниження ділової активності підприємства. Тому одним з головних завдань, які постають перед керівництвом вітчизняного підприємства, є постійний моніторинг розмірів заборгованості, строків її погашення, аналіз структури для забезпечення оптимального співвідношення дебіторської заборгованості та зобов'язань.

Метою внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами та кредиторами є встановлення повноти, достовірності та своєчасності відображення даних в основних документах, реєстрах бухгалтерського обліку та звітності. Контроль включає перевірку виконання планових показників, створення системи моніторингу строків оплати, контроль персоналу за виконанням договірних відносин, визначення резерву зростання платоспроможності підприємства, контроль і оптимізацію результатів виконання управлінських рішень [37].

Одним із основних аспектів внутрішнього контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю є вивчення її правової форми та обґрунтованості. Процес придбання та продажу полягає у встановленні економічних відносин з іншими учасниками ринку, а його правовою основою є укладення договору. У питаннях, що стосуються дебіторської заборгованості, такий контроль підвищить вірогідність погашення заборгованості, тим самим зменшить ризик її перетворення в безнадійну, що в свою чергу позитивно позначиться на операційній діяльності компанії. Що стосується розрахунків з постачальниками, це мінімізує ризик несвоєчасного отримання ресурсів, необхідних для поточної діяльності бізнесу.

Ефективність контролю залежить від постійного моніторингу та аналізу сум дебіторської та кредиторської заборгованості та їх впливу на фінансовий стан підприємства». На цьому етапі, насамперед, необхідно визначити оптимальний розмір дебіторської заборгованості, який:

1) не буде надмірно фіксувати фінансові ресурси суб'єкта господарювання та сприятиме забезпеченню поставок, виробництва, реалізації та погашенню боргів суб'єкта господарювання;

2) установить співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю, яке найкраще підходить компанії. Це важливо для прискорення обороту цих показників [43].

Контроль кредиторської заборгованості повинен забезпечувати своєчасне погашення договірних зобов'язань. Це в свою чергу дозволяє компанії уникнути збитків у вигляді фінансових санкцій. Крім матеріальної вигоди, дієвий контроль сприяє створенню позитивного іміджу компанії в бізнес-середовищі, що, в свою чергу, підвищує довіру партнерів і збільшує ймовірність підписання контрактів на більш вигідних умовах.

При організації ефективної системи внутрішнього контролю за розрахунками з контрагентами важливо забезпечити достовірність збереження інформації, зокрема перевірити систему зберігання документів, роботу архівних служб, процедури інвентаризації документів та забезпечити доступ до документів тощо. Загалом ефективність внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості може бути досягнута лише за умови тісної взаємодії бухгалтерії та фінансової служби підприємства [45].

Дієвим заходом внутрішнього контролю є інвентаризація заборгованостей. На жаль, вітчизняні підприємства приділяють їй значно менше уваги у порівнянні із інвентаризацією матеріальних активів. Але це неправильно, адже дебіторська заборгованість при відсутності контролю може легко перетворитися з активів підприємства на його збитки.

Метою проведення інвентаризації є забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. Під час

інвентаризації активів і зобов'язань перевіряється та фіксується їх наявність, стан, відповідність критеріям визнання та оцінки. При цьому вона забезпечує:

1. Визначення фактичної наявності активів та перевірку повноти відображення зобов'язань та нарахувань майбутніх періодів.
2. Визначення надлишку або нестачі активу шляхом порівняння його фактичної наявності з обліковими даними.
3. Визначення активів, які частково втратили якість і споживчі властивості, застарілі, не використовують, невикористані суми забезпечень.
4. Визначення активів та зобов'язання, які не відповідають критеріям визнання [44].

Інвентаризація заборгованості передбачає звірку даних з контрагентами. В актах такої звірки мають бути вказані дати та номери договорів, суми за даними кредитора та дебітора, суми розбіжностей. Результати інвентаризації розрахунків оформлюють актом інвентаризації розрахунків з покупцями, постачальниками та іншими дебіторами і кредиторами, зазначаючи суми неузгодженої, безнадійної, простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості, що відображають в обліку проводками як у табл. 2.9). До акту інвентаризації додають розрахунковий лист, де вказують наявність дебіторської та кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності у розрізах: найменування, місцезнаходження боржників / кредиторів, сума, причина, дата, обґрунтування боргу. Після проведення перевірки інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, звіряльні відомості, протоколи інвентаризаційної комісії оформлюють відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку (наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88) [38].

Таблиця 2.9 – Відображення в обліку коригування дебіторської та кредиторської заборгованості

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Списано безнадійну дебіторську заборгованість	38 «Резерв сумнівних боргів»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
2	Списано безнадійну заборгованість у разі відсутності резерву сумнівних боргів	944 «Сумнівні та безнадійні борги»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
3	Відображено на позабалансовому рахунку суму списаної заборгованості	071 «Списана дебіторська заборгованість»	-
4	Списано прострочену кредиторську заборгованість	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»
5	Донараховано кредиторську заборгованість за отримані ТМЦ	20 «Виробничі запаси»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
6	Віднесено на фінансовий результат коригування заборгованості	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»	791 «Результат операційної діяльності»

Тільки після проведення інвентаризації і коригування виявлених розбіжностей підприємство може бути впевненим у достовірності інформації щодо заборгованостей, яка відображається у таких рядках балансу:

- 1) 1125 – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- 2) 1130 – дебіторська заборгованість за виданими авансами;
- 3) 1135 – дебіторська заборгованість з бюджетом, у тому числі 1136 – з податку на прибуток;
- 4) 1155 – інша поточна дебіторська заборгованість;
- 5) 1600 – короткострокові кредити банків;
- 6) 1610 – поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- 7) 1615 – поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;

8) 1620 – поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, у тому числі 1621 – з податку на прибуток;

9) 1625 – поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування;

10) 1630 – поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці;

11) 1690 – інші поточні зобов'язання.

Зміни в розмірах заборгованості відображаються у Звіті про рух грошових коштів підприємства [9].

Аналіз практики обліку заборгованостей ПП «Радіонет» свідчить про необхідність впровадження внутрішнього контролю за розрахунками з дебіторами та кредиторами, починаючи з організації інвентаризаційної роботи, у тому числі її регламентації наказом про облікову. На підприємстві немає системного контролю за розрахунками з контрагентами, а аналіз здійснюється бухгалтером шляхом дослідження аналізу субконто та оборотно-сальдових відомостей. Організація ефективного внутрішнього контролю забезпечить керівників достовірною, своєчасною та повною інформацією про стан, структуру та динаміку взаємовідносин з контрагентом, допоможе правильно визначити основні завдання, що стоять перед суб'єктом господарювання.

2.3 Автоматизація обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства

Ефективне управління як складне комплексне завдання потребує оптимальної взаємодії різного роду ресурсів, передусім, інформаційних. Наразі вони відіграють ключову роль в діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, забезпечуючи автоматизацію бізнес-процесів, чітке і гнучке управління, зміцнення конкурентоспроможності.

При автоматизації бухгалтерського обліку зазвичай перед програмними продуктами ставлять такі завдання:

- 1) організація обліку: кадрів та оплати праці, податків, витрат, доходів, активів, зобов'язань, капіталу, руху коштів, розрахунків з контрагентами;
- 2) організація первинного, аналітичного, синтетичного, складського обліку;
- 3) здійснення трансформаційних, заключних, коригувальних проводок;
- 4) можливість ведення декількох підрозділів/підприємств в одній базі;
- 5) створення бухгалтерських звітів;
- 6) ведення податкового обліку та створення податкової звітності;
- 7) за необхідності організація управлінського обліку.

Ефективним засобом підвищення ринкової конкурентоспроможності підприємства є автоматизація обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей, що дозволяє удосконалити облік за такими напрямками:

- 1) швидше знаходити або створювати контрагентів в корпоративних базах даних;
- 2) автоматично оплачувати рахунки за допомогою взаємодії з клієнт-банком, що дозволяє уникнути помилок та гарантує високий рівень захисту інформації;
- 3) здійснювати швидкий контроль за станом взаєморозрахунків;
- 4) економити час при оформленні договорів, прибуткових та видаткових накладних, рахунків, актів виконаних робіт;
- 5) перевіряти отримані від контрагентів документи та вчасно погашати заборгованості;
- 6) відображати господарські операції протягом конкретного періоду в реєстрі взаєморозрахунків.

Для ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку, формування бухгалтерської, статистичної та податкової звітності вітчизняні підприємства використовують систему «1С: Підприємство 8.3», переваги та недоліки якої наведено в табл.2.10.

Таблиця 2.10– Переваги та недоліки 1С: Підприємство 8.3

Переваги програми	Недоліки програми
<p>1. Відкрита конфігурація дозволяє адаптувати компоненти 1С під потреби конкретного підприємства.</p> <p>2. Індивідуальне проектування – кожне підприємство може створювати і доробляти проекти, що враховують їх особливості</p> <p>3. Технологічна платформа єдина для всіх програмних продуктів, всі прикладні рішення можуть бути швидко стандартизовані за сучасними вимогами.</p> <p>4. Простота продукту – 1С не вважається специфічним програмним забезпеченням, навчитися роботи в ньому може кожен співробітник.</p> <p>5. Універсальність – продукт може бути адаптивний для всіх сфер бізнесу.</p>	<p>1. Основні конфігурації – Управління торгівлею, Підприємство, Бухгалтерія без адаптації не підходять для сфери послуг, спеціальних об'єктів або роздрібною торгівлі.</p> <p>2. Платна адаптація базового продукту – створення конфігурацій вимагає залучення стороннього фахівця для підтримки та обслуговування компоненту.</p> <p>3. Оновлення продуктів платні – всі нові версії повинні користувачем купуватися.</p>

Вичерпну інформацію про структуру заборгованості можна отримати лише з білінгової бази даних, в якій зберігається інформація про те, протягом якого часу та за якими адресами надавалась кожна послуга, виконувалася робота, реалізовувалася продукція. Таким чином послуга прив'язується до клієнта, який її отримує. Даний маркетинговий аналіз дозволяє:

- 1) вибрати інформацію з бази даних білінгової системи в потрібний набір даних;
- 2) узагальнити цей набір даних у площині, необхідній для досягнення конкретної мети бухгалтерського обліку або звітності;
- 3) завантажити узагальнені дані в систему обліку;
- 4) отримати необхідні дані безпосередньо в маркетинговій системі.

Завдання, які повинна вирішувати білінгова система:

- збір інформації про споживаних послуг;
- аутентифікація і авторизація абонентів;
- контроль грошових коштів на рахунках абонентів і списання коштів відповідно з встановленими тарифами;
- поповнення рахунків абонентів;

- внесення змін до тарифів;
- надання статистики за операціями (клієнтська і операторська частини).

На базовому підприємстві для обліку та тарифікації всього спектра послуг, що надаються операторами зв'язку, використовується ABills (Advanced Billing Solutions). Система ABills забезпечує комплексні можливості у реальному масштабі часу, значну гнучкість та масштабованість для менеджменту та прискореного впровадження послуг.

Перехід на електронні документи дозволив співробітникам однієї робочої групи, відділу або всього підприємства працювати над електронними документами одночасно, швидко отримувати до них доступ. При автоматизації документообігу підприємства реалізовані такі принципи:

- разове оформлення документа;
- паралельне виконання різних операцій;
- безперервність руху файлів;
- єдина база даних інформації про файли для централізованого зберігання;
- ефективно організована система пошуку файлів;
- розроблена система звітності, що дозволяє контролювати рух документів під час їх обігу.

Для документообігу між контрагентами та здачі звітів підприємства застосовуються такі програми, як Вчасно, Документ Онлайн та FREDO. Вчасно – це електронний документообіг первинних документів та ТТН та зручний Онлайн обмін файлами будь-якого формату за КЕП/ЕЦП. Документ Онлайн - сучасна система електронного документообігу, підписання та обмін діловими документами за лічені хвилини. Сервіс FREDO Звіт надає такі можливості:

- шифрування та підпис документів кваліфікованим електронним підписом (КЕП);

- формування та подача регламентованої звітності в різні державні органи, в тому числі, через "Єдине вікно";
- перевірка заповнення документу, друк або збереження документа на електронних носіях;
- дистанційна відправка звітів в контролюючі органи та отримання квитанцій про доставку звітів за призначенням;
- реєстрація податкових документів в ЄРПН, перевірка реєстрації податкових документів в ЄРПН, отримання зареєстрованих податкових документів з ЄРПН;
- обмін податковими документами між контрагентами;
- отримання довідки про стан рахунку ПДВ;
- пакетна обробка документів.

Усі електронні документи прямують на сервер документообігу платформу ПТАХ, для відправки яких потрібно знати лише ЄДРПОУ контрагента.

Даний сервіс забезпечує:

- надійність – документ буде гарантовано доставлено контрагенту;
- безпеку - виключається можливість втручання сторонніх осіб та підміни інформації. Для взаємодії з ПТАХ використовується Електронний підпис, тому підробити відправника або адресата неможливо. Всі повідомлення шифруються на відповідних отримувачів;
- швидкість – оперативна доставка документів.

Документ доставляється на ПТАХ та очікує запиту контрагента на появу нових повідомлень, при отриманні запиту відразу відправляється контрагенту. У відправленого документа змінюється статус та надходить звіт про доставку документа. Отримавши електронний документ контрагент може здійснити декілька дій:

- 1) погодити – документ не містить помилок та влаштовує контрагента;

2) відхилити – в документі наявні помилки, причому потрібно вказати причину відмови;

3) редагувати – наявні неточності або розбіжності та контрагент має бажання виправити їх. У документ вносяться зміни, його підписують комплектом Електронних Підписів та відправляють на доопрацювання.

Повідомлення про редагування, відхилення або погодження відправляються через ПТАХ, на якому зберігається історія відправленого документа. Термін зберігання недоставлених документів, квитанцій та історії проходження - необмежений.

Таким чином, можна констатувати, що сучасні українські підприємства активно використовують програми автоматизації обліку, документообігу, взаємодії з контрагентами, задачі звітності тощо. Версія 8.3 програми 1С, що застосовується на базовому підприємстві, в цілому задовольняє його управлінські потреби. Виявлений недолік – недосконала взаємодія 1С та системи ABills, через що виникають проблеми з рознесенням оплати від покупців товарів та послуг та неправильним встановленням тарифів. Напрямом вирішення даної ситуації є написання спеціального модуля взаємодії між програмами.

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження методики та практики первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської та кредиторської заборгованості доведена важливість ефективної організації обліку заборгованостей, зокрема, в рамках розробки облікової політики. Запропонована анкета експертної оцінки наказу про облікову політику вітчизняного підприємства, яка дозволила класифікувати наказ про облікову політику ПП «Радіонет» як неефективний, виділити недоліки та запропонувати їх усунення на основі аналізу елементів облікової політики

щодо заборгованості. Узагальнений синтетичний облік основних операцій розрахунків – дебіторської та кредиторської заборгованостей.

За результатами дослідження облікової практики відмічено, що не всі підприємства створюють резерв сумнівних боргів, що погано впливає на їх фінансовий стан, особливо в умовах воєнних дій. Тому пропонуємо не ігнорувати дане питання. Рекомендований для базового підприємства метод застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості, хоч і більш трудомісткий, але такий, що дає точну інформацію і дозволяє не відволікати зайві суми з обороту у резерв, але при цьому підстрахуватися від безнадійної заборгованості.

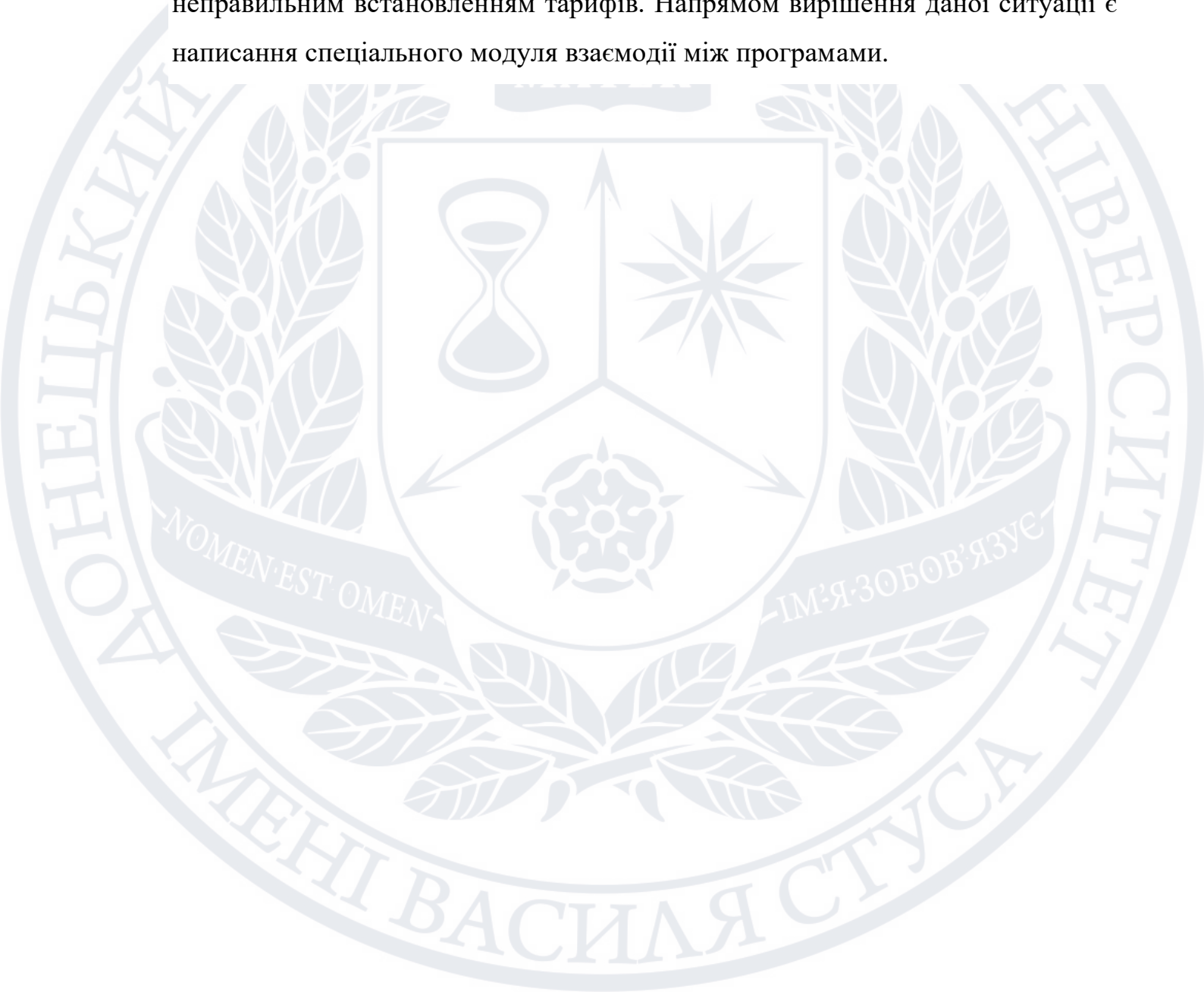
Констатовано, що внутрішній контроль дебіторської та кредиторської заборгованості зосереджується:

- 1) на визначенні оптимального розміру дебіторської заборгованості, який не буде надмірно відволікати з обігу фінансові ресурси суб'єкта господарювання та установить правильне співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- 2) на забезпеченні своєчасного погашення договірних зобов'язань, що унеможливить збитки від штрафів за порушення термінів розрахунків.

Доведено, що дієвий контроль сприяє створенню позитивного іміджу підприємства в бізнес-середовищі, що збільшує ймовірність контрактів на більш вигідних умовах. За результатами аналізу облікової практики констатовано, що вітчизняні підприємства приділяють інвентаризації розрахунків менше уваги у порівнянні із інвентаризацією матеріальних активів, що неправильно, адже дебіторська заборгованість при відсутності контролю може легко перетворитися з активів підприємства на його збитки.

Розглянуто особливості інвентаризації заборгованостей як дієвого заходу внутрішнього контролю, узагальнені бухгалтерські проводки коригування дебіторської та кредиторської заборгованості за результатами інвентаризації.

У роботі розглянута сутність, переваги та недоліки сучасних програм автоматизації обліку, документообігу, взаємодії з контрагентами, здачі звітності. Версія 8.3 програми 1С, що застосовується на базовому підприємстві, в цілому задовольняє його управлінські потреби. Виявлений недолік – недосконала взаємодія 1С та системи ABills, через що виникають проблеми з рознесенням оплати від покупців товарів та послуг та неправильним встановленням тарифів. Напрямом вирішення даної ситуації є написання спеціального модуля взаємодії між програмами.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТА АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Аналіз впливу дебіторської та кредиторської заборгованостей на показники фінансового стану підприємства

Фінансовий аналіз є важливою частиною фінансового менеджменту. Він розглядає потік фінансових ресурсів, їх формування та використання, використовується для поточного та перспективного планування діяльності, це засіб поєднання фінансового і загального управління підприємством, фінансове забезпечення стратегії компанії. Систематичний аналіз фінансового стану підприємств, їх платоспроможності, ліквідності і фінансової стійкості необхідні також користувачам звітності для прийняття управлінських рішень щодо даного підприємства.

Фінансовий аналіз є основою для управління фінансами підприємства і включає:

- 1) оцінку фінансових потреб підприємства;
- 2) розподіл потоків грошових коштів в залежності від конкретних планів підприємства;
- 3) забезпечення системи фінансової звітності.

Аналіз фінансового стану набуває важливого значення в сучасних умовах функціонування підприємства, оскільки дає надійну базу користувачам звітності для прийняття управлінських рішень щодо суб'єкта діяльності. Основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання є фінансова звітність (Додаток К). Дебіторська заборгованість є частиною поточних активів і впливає на індикатори фінансового стану, які дуже важливі для роботи підприємства. При здійсненні аналізу дебіторської заборгованості доцільно вивчати динаміку, склад і структуру, причини виникнення, умови існування та вік дебіторської заборгованості [11].

Проаналізуємо динаміку змін та частку дебіторської та кредиторської заборгованостей ПП «Радіонет» за 2018-2021 роки (рис.3.1-3.4).

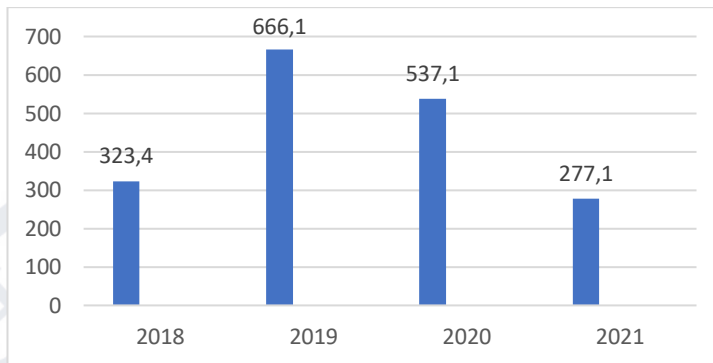

Рис.3.1- Динаміка дебіторської заборгованості ПП «Радіонет» за 2018-2021 роки

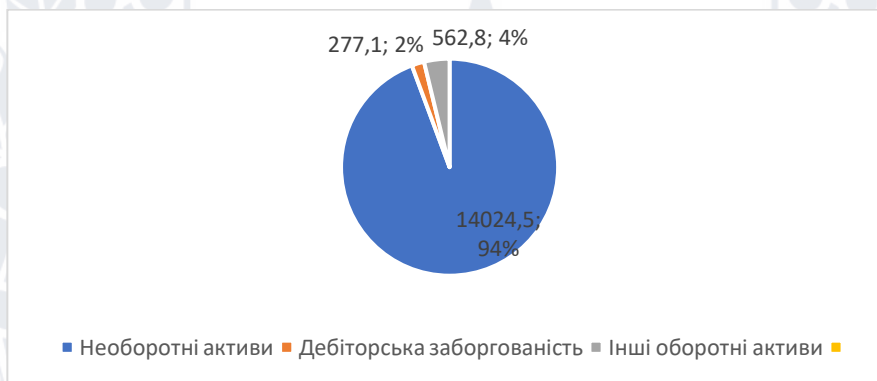

Рис. 3.2 – Відсоток дебіторської заборгованості ПП «Радіонет» в активі Балансу за 2021 рік

Зменшення дебіторської заборгованості слід оцінювати позитивно, якщо це відбулось за рахунок скорочення терміну погашення. Якщо зменшення дебіторської заборгованості зумовлено зменшенням відвантажень продукції, це зазвичай свідчить про зниження ділової активності для бізнесу, що не є позитивною тенденцією для конкретного підприємства. Або розрахунки переходять на умови передоплати, що не є корисним для розвитку бізнесу у даному регіоні чи галузі

На суму дебіторської заборгованості компанії впливає договірна дисципліна розрахунків. Недотримання строків погашення, несвоєчасне висування претензій за борги, які виникають, призводять до значного

зростання невиправданої дебіторської заборгованості, створення фінансових труднощів, нестачі ресурсів.

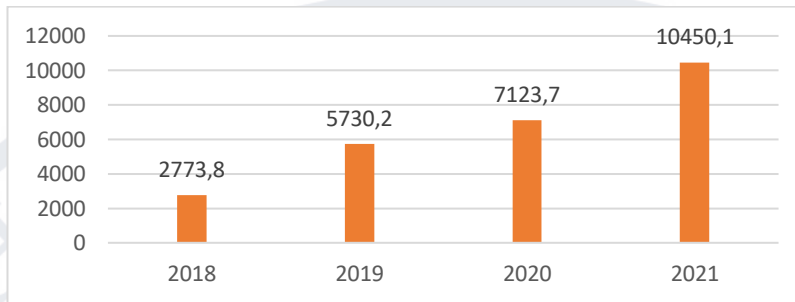

Рис. 3.3 - Динаміка кредиторської заборгованості ПП «Радіонет» за 2018-2021 роки

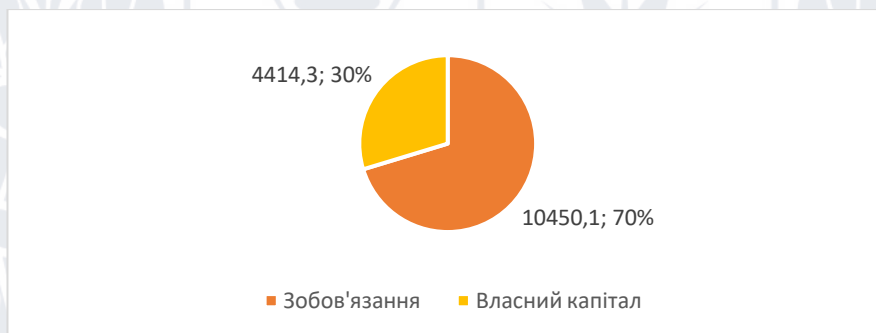

Рис. 3.4 – Відсоток кредиторської заборгованості ПП «Радіонет» в пасиві Балансу за 2021 рік

Загальне зростання кредиторської заборгованості зумовлене як збільшенням обсягів діяльності суб'єкта господарювання, так і допущеним у звітному році сповільненням оборотності оборотних активів, що вимагає додаткового залучення капіталу в оборот підприємства. Значну роль у збільшенні суми кредиторської заборгованості відіграє також інфляція, оскільки ціни на товари і послуги, за які були зобов'язання перед кредиторами, впродовж року збільшилися.

Також під час аналізу фінансової звітності ПП «Радіонет» було виявлено значне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, що

могло статися через погіршення стосунків з клієнтами, тобто через зменшення кількості покупців продукції.

Фінансовий стан підприємства значною мірою обумовлюється його виробничою діяльністю, що визначається виробничим потенціалом. У цьому зв'язку необхідно визначити наявність, динаміку та питому вагу виробничих активів у вартості майна (табл. 3.1 - 3.4).

Як видно з таблиць, оборотні активи підприємства збільшилися на 152,4 тис. грн., необоротні – на 4819,7 тис. грн. Питома вага виробничих активів у складі майна підприємства протягом періоду, що аналізується, збільшилась на 4830 тис.грн., або на 1,4%, що можна розглядати як позитивну тенденцію.

Таблиця 3.1 - Аналіз майна ПП «Радіонет» за 2020-2021 роки

Показники	2020р	2021р	зміни
1. Усього майна (тис. грн.)	9892,3	14864,4	4972,1
в тому числі:			
2. Необоротні активи (тис. грн.)	9204,8	14024,5	4819,7
в % до майна	93,1	94,4	1,3
3. Оборотні активи	687,5	839,9	152,4
в % до майна	6,9	5,6	(1,3)
в тому числі:			
3.1. Матеріальні оборотні активи (тис. грн)	136,3	394	257,7
в % до оборотних активів	19,8	46,9	27,1
3.2. Грошові кошти (тис. грн.)	14,1	168,8	154,7
в % до оборотних активів	2,1	20,1	18
3.3. Дебіторська заборгованість (тис. грн)	537,1	277,1	(260)
в % до оборотних активів	78,1	33	(45,1)

Таблиця 3.2 - Оцінка виробничих активів ПП «Радіонет» за 2020-2021 роки

Показники	2020 р	2021 р	Зміна
1. Основні засоби, тис. грн	9204,8	14024,5	4819,7
2. Виробничі запаси, тис. грн	6,0	16,3	10,3
3. Усього виробничих активів, тис. грн (р.1+р.2)	9210,8	14040,8	4830
4. Усього майн, тис. грн	9892,3	14864,4	4972,1
5. Питома вага виробничих активів у вартості майна, %	93,1	94,5	1,4

Таблиця – 3.3 - Аналіз майна ПП «Радіонет» за джерелами за 2020-2021 роки

Показники	2020 р	2021 р	Зміна
1. Усього майна тис. грн.	9892,3	14864,4	4972,1
в тому числі:			
2. Власний капітал (тис. грн)	2768,6	4414,3	1645,7
в % до майна	28	29,7	1,7
з нього:			
2.1. наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	(5189,2)	(6994,8)	(1805,6)
в % до власного капіталу			
3. Зобов'язання (тис. грн.)	7123,7	10450,1	3326,4
в % до майна	72	70,3	(1,7)
з них:			
3.1. поточні зобов'язання (тис. грн)	5876,7	7834,7	1958
в % до зобов'язань	82,5	75	(7,8)
з них:			
3.1.1. кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (тис. грн.)	4915,9	6132,7	1216,8
в % до поточних зобов'язань	83,7	78,3	(5,4)
3.1.2. поточні зобов'язання по розрахункам (тис. грн)	239,3	458,6	219,3
в % до поточних зобов'язань	4,1	5,9	1,8

Для визначення фінансової стійкості та ліквідності підприємства визначимо наявність власних оборотних коштів та робочий капітал.

Наявність власних оборотних коштів = Власний капітал + Довгострокові зобов'язання – Необоротні активи

$$(НВОК)_{2020} = 2768,6 + 1247,0 - 9204,8 = -5189,2$$

$$(НВОК)_{2021} = 4414,3 + 2615,4 - 14024,5 = -6994,8$$

Знак «-» це погана тенденція, бо частина необоротних активів покривається за рахунок поточних (короткострокових) зобов'язань, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства, бо короткострокові зобов'язання треба погасити менше ніж за рік.

Аналіз робочого капіталу:

Робочий капітал = Оборотні активи – Поточні зобов'язання

$$\text{Робочий капітал } 2020 = 687,5 - 5876,7 = -5189,2$$

$$\text{Робочий капітал } 2021 = 839,9 - 7834,7 = -6994,8$$

Таблиця 3.4 - Склад активів і пасивів ПП «Радіонет» за 2020-2021 роки
(тис.грн.)

Активи	2020	2021	Пасиви	2020	2021
Необоротні активи	9204,8	14024,5	Власний капітал	2768,6	4414,3
Оборотні активи	687,5	839,9	Довгострокові зобов'язання	1247	2615,4
			Поточні зобов'язання	5876,7	7834,7
Усього	9892,3	14864,4	Усього	9892,3	14864,4

З аналізу видно, що ПП «Радіонет» не має робочого капіталу, що свідчить про те, що підприємство не здатне сплатити власні поточні борги і має значну потребу в коштах. Нестача робочого капіталу є негативною ознакою, тому що платоспроможність підприємства визначається передусім величиною і маневреністю його робочого капіталу. Поточні зобов'язання підприємства значно перевищують його оборотні активи.

Далі проведемо аналіз платоспроможності ПП «Радіонет» (табл 3.5 та 3.6).

Таблиця 3.5 – Коефіцієнтний аналіз ліквідності та платоспроможності ПП «Радіонет» за 2020-2021 роки

Показники	2020	2021	Відхилення	Відносне відхилення, %
1. Оборотні активи - всього, тис. грн.	687,5	839,9	152,4	22,2
в тому числі:				
а) грошові засоби та еквіваленти	14,1	168,8	154,7	1097,2
б) дебіторська заборгованість	537,1	277,1	(260)	(48,4)
в) запаси	6,0	16,3	10,3	171,7
2. Поточні зобов'язання, тис. грн.	5876,7	7834,7	1958	33,3
3. Довготермінові зобов'язання, тис. грн.	1247,0	2615,4	1368,4	109,7
4. Робочий капітал, тис. грн.	(5189,2)	(6994,8)	(1805,6)	34,8
5. Коефіцієнти ліквідності:				
а) коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,02	0,018	900
б) коефіцієнт проміжного покриття	0,09	0,06	(0,03)	(33,4)
в) коефіцієнт загальної ліквідності	0,1	0,06	(0,04)	(40)
6. Коефіцієнт платоспроможності	0,1	0,08	(0,02)	(20)

Коефіцієнт абсолютної ліквідності значно менший за норму, а це свідчить про те, що підприємство не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Слід зазначити, що 2020 р. на кожен гривню поточних зобов'язань припадає близько 0,002 грн грошових коштів, а в 2021 р. ситуація покращилась, і показник склав 0,02 .

Значення проміжного коефіцієнта покриття менше від допустимого, це свідчить про те, що підприємство не могло відповідати за своїми зобов'язаннями в 2020 р., в 2021 р. ситуація лише погіршилась, тобто на кінець року на 1 грн короткострокового зобов'язання припадало на 0,03 грн менше, ніж в 2020р, тобто, 0,06 грн грошових коштів на одне зобов'язання.

Отримані дані коефіцієнта загального покриття показують, що протягом 2020-2021 років підприємство не могло вчасно відповідати за своїми поточними зобов'язаннями. На кінець 2021 року в підприємства залишилося лише 0,06 гривень на кожен гривню поточних зобов'язань. Це веде до зниження довіри до підприємства.

При аналізі платоспроможності виявлено, що ПП «Радіонет» не може виконувати свої зобов'язання перед кредиторами і навіть працює в борг.

З отриманих даних випливає, що для ПП «Радіонет» характерними є надто низькі показники ліквідності, які значно занижені відповідно до рекомендованих норм. Наприклад, коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився на 900%, коефіцієнт проміжного покриття – на 33,4%, що пов'язано із зменшенням дебіторської заборгованості на 48,4%, тобто на 260 тис.грн. Коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 40%, що пов'язано з зменшенням дебіторської заборгованості і збільшенням запасів на 171,7%, тобто, на 10,3 тис.грн. Коефіцієнт платоспроможності зменшився на 20 % .

Таблиця 3.6 - Аналіз фінансової стійкості ПП «Радіонет» за 2020-2021 роки

№	Показник	2020	2021	Рекомендований показник
1	2	3	4	5
1.	фінансової незалежності	0,28	0,3	$\geq 0,5$

Продовження таблиці 3.10

1	2	3	4	5
2.	фінансової залежності	3,6	3,4	≤ 2
3.	відношення власного капіталу до позикового та залученого (зобов'язання)	0,39	0,42	≥ 1
4.	відношення позикового та залученого капіталу (зобов'язання) до власного капіталу	2,6	2,4	≤ 1
5.	боргу, відношення зобов'язань до валюти балансу	0,72	0,70	$\leq 0,5$
6.	маневреність	-1,87	-1,59	$> 0,2 - 0,25$
7.	забезпеченість власними оборотними засобами	-7,6	-8,3	$> 0,1$

Показник фінансової незалежності показав, що активи підприємства не покриваються за рахунок власного капіталу. Підприємству необхідно працювати в напрямку підвищення значення показника. Бажаним заходом є вкладання додаткових коштів власниками або залучення стороннього інвестора. Для підвищення значення необхідно, як очевидно, залучати додаткові позикові кошти кредитних організацій, банків, інших підприємств. Це дозволить активізувати виробничу і збутову діяльність.

Показник фінансової залежності показує, що підприємство є фінансово нестійким і не здатне проводити прогностову діяльність. Показник відношення власного капіталу до позикового та залученого (зобов'язання) має значення менше рекомендованого, це свідчить про те, що власний капітал не покриває зобов'язання і підприємство є фінансово нестійким. Коефіцієнт боргу свідчить, що обсяг боргових зобов'язань підприємства у порівнянні з його власним капіталом вкрай високий, що свідчить про його низьку фінансову стійкість. Показник маневреності свідчить про те, що підприємство не може покрити необоротні активи за рахунок власного капіталу.

Визначення типу фінансової стійкості підприємства наведено в таб.3.7.
Визначено, що ПП «Радіонет» належить до кризового типу.

Таблиця 3.7 – Визначення типу стійкості ПП «Радіонет»

Тип стійкості	2020	2021	До якого належить
1 абсолютно стійкий	(6436,2) ≤ 6	(9610,2) ≤ 16,3	-
2 нормальний	(5189,2) ≤ 6	(6994,8) ≤ 16,3	-
3 нестійкий	(4916,9) ≤ 6	(6234,8) ≤ 16,3	-
4 кризовий	(4916,9) ≤ 6	(6234,8) ≤ 16,3	+

У роботі узагальнена методика аналізу фінансового стану за ключовими показниками : фінансової залежності, ліквідності, платоспроможності підприємства та ефективності використання активів. Її застосування на практиці показало, що фінансовий стан ПП «Радіонет» критичний, що пояснюється неефективним підбором контрагентів, їх неплатоспроможність, відсутністю регламентації роботи з простроченою дебіторською заборгованістю на рівні підприємства; розбіжності думок при розробці класифікації заборгованості, відсутність фіксації методу визначення резерву сумнівних боргів в обліковій політиці підприємства, відсутністю чітких термінів погашення заборгованостей. Положення, що склалося, вимагає негайної реакції менеджменту підприємства шляхом запровадження обраної підприємством чіткої методики класифікації заборгованості, що дозволить запровадити порівняльний аналіз угруповання розрахунків з дебіторами та кредиторами за класифікаційними ознаками, впровадження єдиного підходу до обліку заборгованості на підприємстві, зокрема, щодо відображення її в системі синтетичних рахунків, ведення аналітичного обліку за кожним видом довгострокової дебіторської заборгованості в розроблених відомостях, ведення обліку та звітності проведених взаєморозрахунків, впровадження в практику управління лімітування заборгованості, систематичної її інвентаризації та вчасного погашення згідно календару платежів.

Отже, діяльність суб'єкта господарювання тісно пов'язана з виникненням дебіторської та кредиторської заборгованості. Їх величина впливає на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

3.2 Організація і методика аудиторської перевірки розрахунків підприємства з кредиторами та дебіторами

Правові засади аудиту (в тому числі аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами), аудиторську діяльність та питання, які виникають під час її провадження, визначає Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Основними завданнями аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей є:

- перевірка фактичних розрахунків та правильності їх оформлення підприємством;
- перевірка використання при розрахунку дійсних тарифів та цін;
- звірка сум заборгованості з контрагентами;
- розробка рекомендацій щодо зниження сум заборгованостей [4].

Об'єктами дослідження при аудиті розрахунків з покупцями і замовниками є:

- правильність відображення господарських операцій по безготівкових розрахунках у первинних документах;
- реальність та своєчасність оплати рахунків дебіторами;
- достовірність відображення безнадійної дебіторської заборгованості;
- реальність відображених сум у фінансовій звітності із залишком в Головній книзі;
- правильність відображення взаємозаліку заборгованостей;
- реальність та повноти сплати податку.

Джерелами інформації для розрахунків з покупцями і замовниками є:

- розрахунково-платіжні відомості;

- виписки банку;
- Головна книга;
- фінансова звітність підприємства;
- рахунки-фактури;
- податкові накладні;
- відомість аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

Процес аудиту може бути представлений як сукупність етапів, представлених на рис. 3.5.

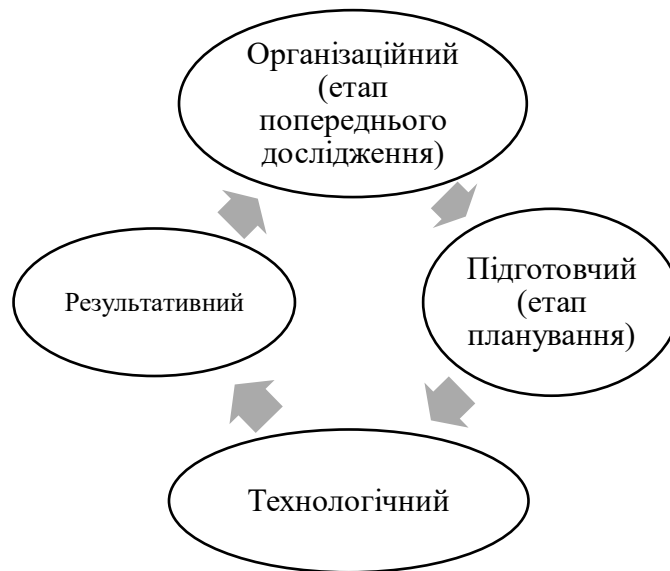

Рисунок 3.5 – Етапи процесу аудиту

Уповноважена на проведення перевірки особа має скласти загальний план аудиту, де має відобразитися обсяг проведення перевірки, її порядок та основні питання, що підлягають розгляду аудитором. Наступним етапом є складання програми організації вивчення аудиту заборгованості, що більш детально описує всі процедури, що необхідно здійснити в процесі перевірки.

Договірні зобов'язання щодо проведення аудиту забезпечуються описом в листі-угоді аудитора (аудиторської фірми), де передбачається мета, обсяги аудиторської перевірки, відповідальність сторін та попереднє проведення роз'яснювальної роботи стосовно прав і обов'язків клієнта. Приклад Листа-

угоди щодо аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами представлено у Додатку Л.

Перед проведенням аудиту важливе правильне планування процесу перевірки, що включає встановлення загальної стратегії аудиту та розробку плану аудиту. Планування допомагає аудитору приділити значну увагу важливим сферам аудиту, своєчасно виявити та вирішити потенційні проблеми, належно організувати й управляти завданням з аудиту з метою його ефективного та кваліфікованого виконання.

За допомогою ефективного планування вирішують наступні завдання:

- оцінюють ризик, пов'язаний з бізнесом, обліковою системою і внутрішнім контролем;
- визначають стратегію аудиту відповідно до оцінки ступеня аудиторського ризику;
- координують роботу аудитора таким чином, щоб вона була виконана на високому професійному рівні й у визначений термін;
- розподіляють бюджет часу, виділеного на аудиторську перевірку;
- визначають матеріально-технічне забезпечення аудиту тощо.

Для того аби процес проведення аудиту був ефективний, необхідно скласти програму проведення аудиту. Програма включає характер, час та обсяг аудиторських процедур, які будуть виконувати члени групи завдання. Програма проведення аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами у додатку М.

Перелік аудиторських процедур щодо розрахунків з покупцями та постачальниками наведений на рис. 3.6. Планування таких аудиторських процедур відбувається протягом усього періоду аудиту, оскільки план завдання з аудиту постійно уточнюється. У результаті непередбачених подій у аудитора може виникнути необхідність модифікувати загальну стратегію аудиту та план аудиту, коли аудитор отримує інформацію, яка значно відрізняється від тієї, що була доступною йому під час планування аудиторських процедур.

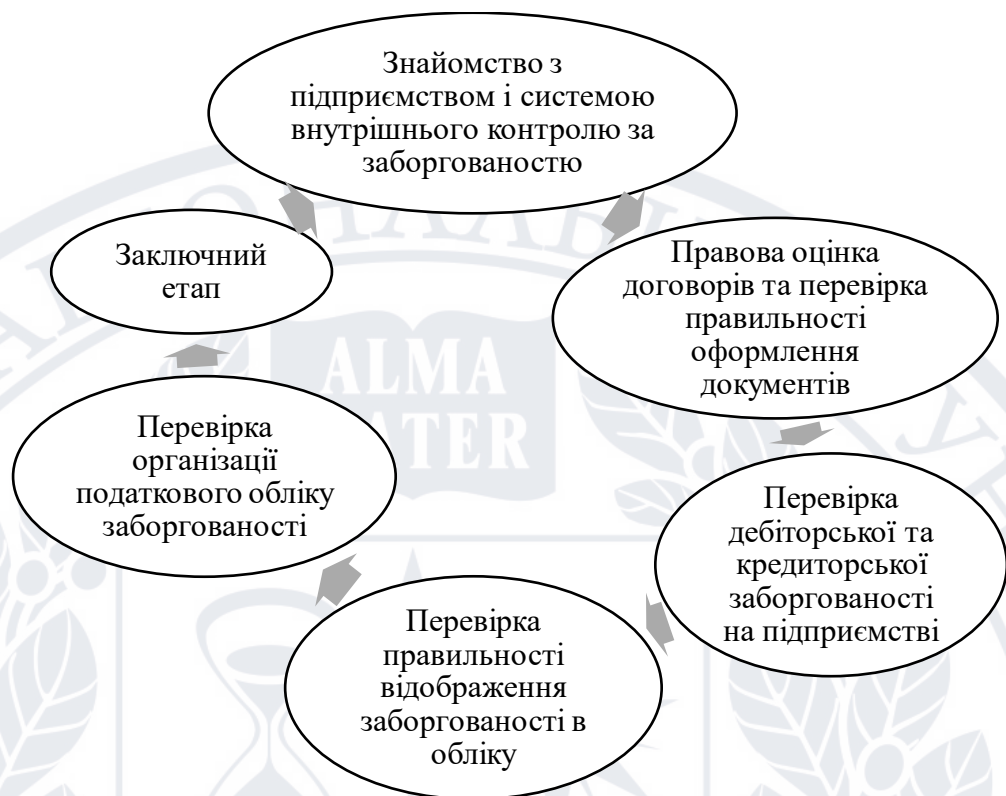

Рисунок 3.6 – Аудиторські процедури щодо розрахунків з покупцями та постачальниками

Основною метою аудиту розрахунків підприємства з покупцями і постачальниками є встановлення правильності ведення розрахунків з дебіторами та кредиторами за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи й надані послуги. Для отримання доказів як основи формування аудиторської думки аудитор має застосовувати методи, представлені на рис. 3.7:

1. Інспектування означає вивчення записів або документів щодо розрахунків з покупцями та постачальниками, перевірки ТМЦ, пов'язаних із заборгованістю, в натурі. Інспектування надає аудиторські докази різних ступенів достовірності в залежності від їх характеру, джерела отримання, ефективності заходів контролю над їхнім формуванням.

2. Спостереження являє собою нагляд за процесом / процедурою, які виконують інші особи, наприклад, спостереження аудитора за процесом

інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості, що здійснює персонал суб'єкта господарювання.

Рисунок 3.7 – Методи аудиту за міжнародними стандартами аудиту

3. Зовнішнє підтвердження – це аудиторські докази, отримані аудитором у вигляді прямої письмової відповіді від третьої сторони, наприклад, контрагентів підприємства.

4. Повторне обчислення являє собою перевірку математичної правильності розрахунків у документах чи записах. Наприклад, воно використовується для перевірки правильності складання бухгалтерських проводок, відповідності записів аналітичного обліку та журналів-ордерів, головної книги та балансу.

5. Повторне виконання являє собою незалежне виконання аудитором процедур, які вже виконувались як частина СВК суб'єкта господарювання. Наприклад, це перевірка дотримання обраної облікової політики щодо дебіторської заборгованості, перевірка залишку заборгованості за даними Головної книги і облікових реєстрах.

6. Аналітичні процедури являють собою оцінку фінансової інформації через аналіз взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними. Наприклад, аналіз абсолютних та відносних відхилень у розрахунках з

покупцями та замовниками, узгодження доказів, які використовуються аудитором як основа складання висновку.

7. Запит являє собою пошук фінансової та нефінансової інформації від обізнаних осіб на суб'єкті господарювання чи за його межами. Доцільно використовувати його для отримання нової чи підтвердження існуючої інформації від замовників або покупців підприємства щодо дебіторської або кредиторської заборгованості підприємства.

Слід відмітити, що у вітчизняній практиці аудиту деякі суб'єкти аудиторської діяльності продовжують використовувати методи контрольних заходів, прийняті у ревізії (див. рис. 3.8):

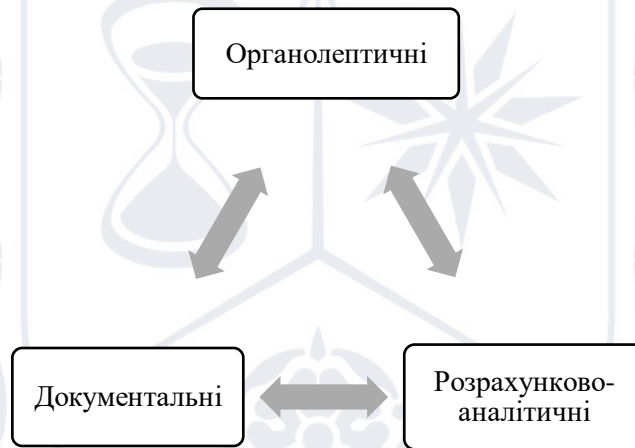

Рисунок 3.8 – Методи аудиту за вітчизняною практикою

1. Органолептичні методи: контрольні заміри робіт; спостереження; експертиза; експеримент; інвентаризація.

Характеризуються дослідженням об'єкта за допомогою органів почуттів людини, наприклад, визначення реального обсягу виконаних робіт під час дослідження, визначення фактичної наявності активів та зобов'язань на певну дату.

2. Розрахунково – аналітичні методи: економічний аналіз; статистичні розрахунки; економіко-математичні методи.

Характеризуються дослідженням об'єкта через здійснення розрахунків та аналітичних дій, наприклад, через визначення кількісних і якісних

параметрів досліджуваних процесів і явищ, які не містить початкова інформація.

3. Документальні методи: дослідження окремого документа (облікового регістру, форми звітності); зіставлення документів (облікових регістрів, форм звітності); дослідження даних, що відображають рух однорідних цінностей.

Характеризуються дослідженням об'єкта через використання облікової інформації, наприклад, при перевірці арифметичної правильності розрахунків, дотримання вимог здійснення та відображення в обліку операцій, групування виявлених порушень за видами операцій, дослідження фактів за кінцевою операцією.

За результатами порівняння методів у міжнародній та вітчизняній практиці можна констатувати, що є схожі методи: спостереження, аналітичні процедури, метод повторного обчислення. Існують також відмінності: наприклад, в міжнародних стандартах існують ще такі методи як: інспектування, запит, повторне виконання, зовнішнє підтвердження. На наш погляд, використання вітчизняних методів є більш доречним, бо вони більш зручні – чітко і логічно класифіковані.

Проведення аудиту завжди супроводжується певним ризиком. Відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» аудиторський ризик є функцією ризиків суттєвого викривлення та ризику невиявлення. Оцінка ризиків ґрунтується на аудиторських процедурах для отримання необхідної інформації та доказів, отриманих протягом усього аудиту. Оцінка ризиків є питанням професійного судження. Ризики суттєвого викривлення можуть існувати на загальному рівні фінансової звітності та на рівні тверджень щодо класів операцій, сальдо рахунків і розкриття інформації [27].

Ризики суттєвого викривлення на рівні фінансової звітності пов'язані із звітністю у цілому та потенційно впливають на багато тверджень. Ризики викривлення на рівні тверджень оцінюються для визначення характеру, часу та обсягу подальших процедур, необхідних для отримання прийнятних доказів

у достатньому обсязі. Ці докази дозволяють аудитору висловити думку про фінансову звітність при прийнятному рівні аудиторського ризику.

Ризик невиявлення пов'язаний із характером, часом та обсягом процедур, які визначає аудитор для зменшення ризику до прийнятного рівня. Відповідне планування, належне призначення асистентів аудитора, застосування професійного скептицизму, інструктування, нагляд та контроль виконаної асистентами роботи з боку аудитора підвищують ефективність аудиторської процедури та зменшують можливість обрання невідповідної процедури, неправильного застосування доречної процедури або неправильного тлумачення результатів аудиту.

В рамках оцінки ризиків аудитор аналізує ефективність системи внутрішнього контролю підприємства – системи заходів, організованих на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання працівниками обов'язків при здійсненні господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність операцій, їх економічну доцільність для підприємства.

Завданнями організації СВК на підприємстві є такі:

- здійснення упорядкованої і ефективної діяльності;
- забезпечення дотримання політик кожним працівником;
- забезпечення збереження майна підприємства, виявлення крадіжок та зловживань [4].

Аудитор тестує систему внутрішнього контролю з точки зору довіри до інформації суб'єкта господарювання. Розроблений за результатами дослідження Тест СВК щодо розрахунків з покупцями та замовниками вітчизняного підприємства представлено у таблиці 3.8.

Тест оцінки СВК розрахунків з покупцями та замовниками являє собою систему запитань метою яких є оцінка наявності елемента, його відповідності встановленим вимогам та надійність (ефективність) функціонування середовища контролю та заходів контролю.

Таблиця 3.8 - Тест оцінки СВК розрахунків з покупцями та замовниками

Складова СВК	Питання	Відповідь (так/ні)
1		
Середовище контролю	Чи затверджено на підприємстві наказ про облікову політику та робочий план рахунків?	
	Чи існує наказ про призначення надання повноважень щодо дозвільних підписів у первинних документах, що підтверджують правомірність розрахункових операцій з покупцями та постачальниками?	
	Чи створена наказом керівника: - служба внутрішнього аудиту, - ревізійна комісія, - постійно діюча інвентаризаційна комісія для проведення перевірки стану розрахункових операцій з покупцями та замовниками?	
	Чи перевіряються виписані клієнтам рахунки відповідною особою перед відвантаженням?	
	Чи ведеться контроль виконання договорів?	
	Чи призначено відповідальну особу та чи ведеться контроль за термінами оплати рахунків з метою уникнення штрафних санкцій за порушення договірних зобов'язань?	
	Чи застосовується автоматизована форма обліку розрахунків з покупцями та постачальниками?	
	Чи були виявлені факти шахрайства?	
	Чи існує графік документообігу щодо розрахунків з покупцями та постачальниками?	
	Чи дотримується бухгалтерія нормативно-правових документам з розрахунків з покупцями та постачальниками?	
Заходи контролю	Чи систематично звіряються дані синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями та постачальниками, їх відповідність показникам фінансової звітності?	
	Чи звіряються відвантажені кількості з кількостями, за якими виставляються рахунки-фактури?	
	Чи контролюються і вирішуються вчасно скарги замовників і питання, пов'язані з виставленням рахунків-фактур?	
	Чи наявні залишки заборгованості покупців та постачальників на кінець звітного періоду?	
	Чи здійснювалися розрахунки в іноземній валюті?	
	Чи є в наявності акти звірки взаєморозрахунків?	

Після проведення перевірки аудитор надає висновок, в якому зазначені думки з приводу правильності ведення обліку на підприємстві або порушень, що були ним виявлені. Відповідно до МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» структура аудиторського звіту

містить такі частини: назва; адресат; думка аудитора; основа для думки; безперервність діяльності; ключові питання аудиту; інша інформація; відповідальність за фінансову звітність; відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності; розміщення викладення відповідальності аудитора за аудит фінансової звітності; інша відповідальність щодо звітування; повне ім'я партнера із завдання; підпис аудитора; дата звіту аудитора [29].

Як вже вказувалося, головною метою аудиту розрахунків з покупцями та замовниками є формування незалежної думки аудитора щодо достовірності відображення інформації звітності щодо розрахунків з покупцями та замовниками. Вибір варіанту аудиторської думки має вагомий вплив на процес прийняття економічних рішень користувачів фінансових звітів, оскільки додає їм впевненості у правдивості інформації, зазначеної у цих звітах. Тому усвідомлення як вимог, що пред'являються до складання аудиторського висновку, так і умов обрання його варіанту є необхідним для формування об'єктивності аудиторської думки та інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень користувачів.

Аудитор може висловити немодифіковану або модифіковану думку. У першому випадку зазначається, що фінансова звітність в усіх суттєвих аспектах відображає достовірно інформацію, що має бути подана у фінансовій звітності. Відповідно до МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора» підставою для висловлення модифікованої думки можуть бути обставини, коли аудитор:

- виходячи з отриманих аудиторських доказів доходить висновку, що фінансова звітність в цілому містить суттєві викривлення;
- не може отримати достатні і належні аудиторські докази, щоб зробити висновок, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень [30].

МСА визначають три типи модифікованих думок: думку із застереженням, негативну думку і відмову від висловлення думки. Рішення, яка модифікована думка є належною, залежить від: характеру питання, що призвело до модифікації, та судження аудитора щодо всеохоплюваності

впливу цього питання на фінансову звітність.

Висловлення аудитором думки із застереженням свідчить про те, що але виявлені викривлення, які носять суттєвий характер, або не отримані докази з деяких питань, і можливі там викривлення можуть носити суттєвий характер. Негативна думка висловлюється аудитором, коли допущені суттєві викривлення, що мають усеохоплюючий вплив. Аудитор відмовляється від висловлення думки, коли у нього відсутня можливість отримання достатніх аудиторських доказів для висловлення думки.

На досліджуваному підприємстві не здійснювалась кваліфікована аудиторська перевірка, тому з урахуванням його критичного фінансового стану рекомендуємо залучити аудитора для оптимізаційної послуги – розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності, у тому числі, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Висновки до розділу 3

Фінансовий аналіз є важливою частиною фінансового менеджменту. Він розглядає потік фінансових ресурсів, їх формування та використання, використовується для поточного та перспективного планування діяльності, це засіб поєднання фінансового і загального управління підприємством, фінансове забезпечення стратегії компанії. Систематичний аналіз фінансового стану підприємств, їх платоспроможності, ліквідності і фінансової стійкості необхідні також користувачам звітності для прийняття управлінських рішень щодо даного підприємства.

Фінансовий аналіз є основою для управління фінансами підприємства і включає: оцінку фінансових потреб підприємства; розподіл потоків грошових коштів в залежності від конкретних планів підприємства; забезпечення системи фінансової звітності.

У роботі узагальнена методика аналізу фінансового стану за ключовими показниками: фінансової залежності, ліквідності, платоспроможності

підприємства та ефективності використання активів. Її застосування на практиці показало, що фінансовий стан ПП «Радіонет» критичний, що пояснюється неефективним підбором контрагентів, їх неплатоспроможність, відсутністю регламентації роботи з простроченою дебіторською заборгованістю на рівні підприємства; розбіжності думок при розробці класифікації заборгованості, відсутність фіксації методу визначення резерву сумнівних боргів в обліковій політиці підприємства, відсутністю чітких термінів погашення заборгованостей. Положення, що склалося, вимагає негайної реакції менеджменту підприємства шляхом запровадження обраної підприємством чіткої методики класифікації заборгованості, що дозволить запровадити порівняльний аналіз угруповання розрахунків з дебіторами та кредиторами за класифікаційними ознаками, впровадження єдиного підходу до обліку заборгованості на підприємстві, зокрема, щодо відображення її в системі синтетичних рахунків, ведення аналітичного обліку за кожним видом довгострокової дебіторської заборгованості в розроблених відомостях, ведення обліку та звітності проведених взаєморозрахунків, впровадження в практику управління лімітування заборгованості, систематичної її інвентаризації та вчасного погашення згідно календарю платежів.

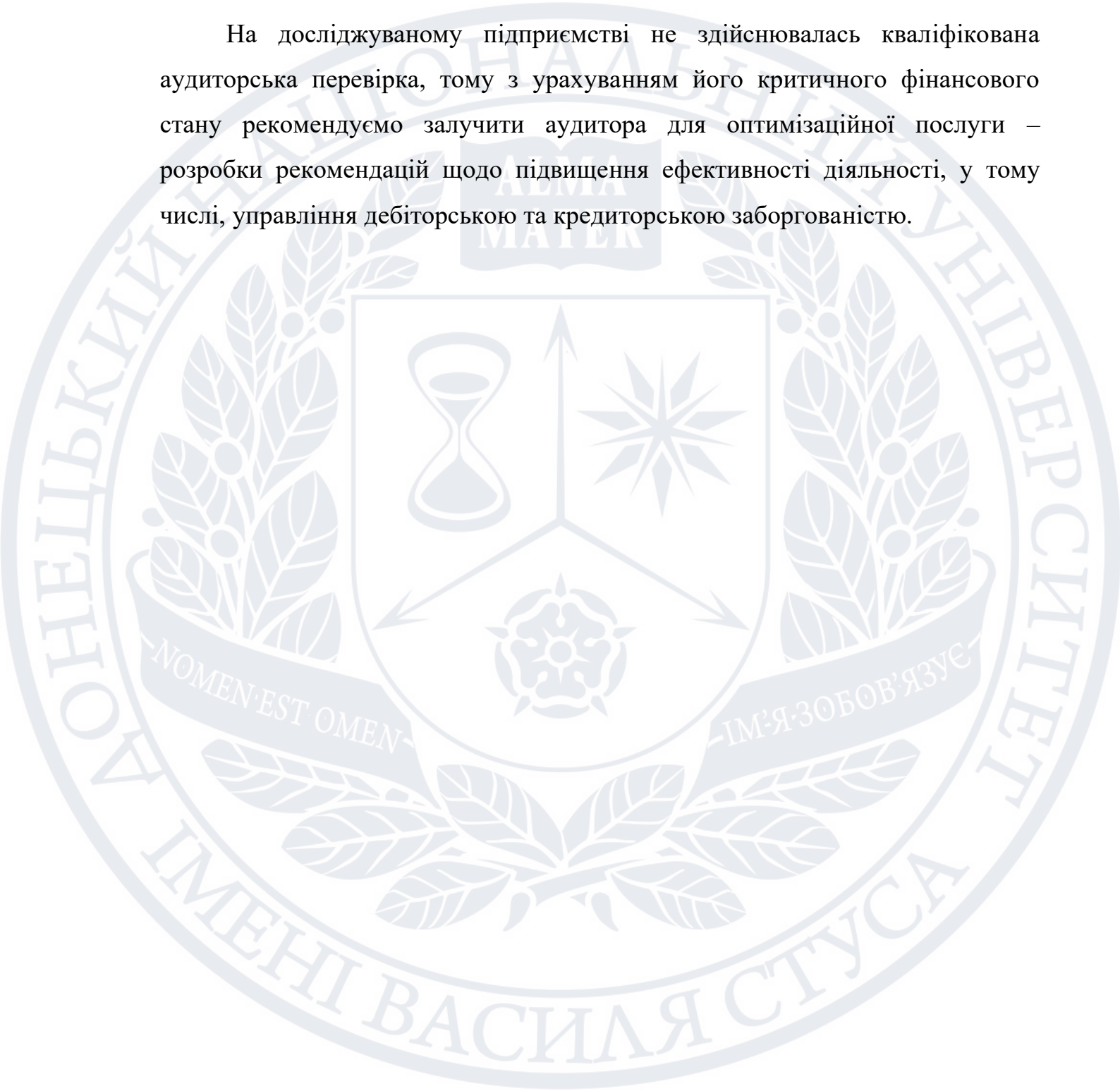
Проведення аудиту розрахунків є важливим для підприємства, адже має на меті висловлення незалежної думки аудитора щодо наявності та правильності відображення на рахунках обліку дебіторської та кредиторської заборгованості як показників, які напряму впливають на інвестиційну привабливість підприємства.

У роботі розглянуті питання організації та методики аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей у розрізі завдань, джерел інформації, методів перевірки. Здійснений критичний аналіз сутності аудиторських процедур за міжнародними стандартами та вітчизняною практикою контролю, запропоновано не відмовлятися від використання вітчизняних методів, які є більш чіткими і логічно класифікованими.

За результатами дослідження стратегія аудиту дебіторської та

кредиторської заборгованостей формалізована у листі-угоді, розроблені робочі документи аудитора – програма перевірки та тест оцінки СВК вказаної облікової ділянки.

На досліджуваному підприємстві не здійснювалась кваліфікована аудиторська перевірка, тому з урахуванням його критичного фінансового стану рекомендуємо залучити аудитора для оптимізаційної послуги – розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності, у тому числі, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей вітчизняного підприємства зроблено такі висновки:

Констатовано, що дебіторська та кредиторська заборгованість є результатом господарських операцій підприємства, які відбулися в минулому, вона потребує оцінки, управління та відображення в звітності як елемент оборотних активів підприємства. Розрахунки з покупцями та постачальниками складають систему розрахункових операцій підприємства, що регламентуються визначеними нормативно-правовими документами. Відсутність єдиного трактування понять заборгованостей у науковій дискусії, вітчизняних та міжнародних нормативних документах впливає на ефективність управління нею на рівні суб'єкта господарювання. За результатами дослідження запропоновані авторські визначення дебіторської заборгованості: облікове та економічне.

Констатована відсутність єдиного переліку класифікаційних груп та ознак заборгованостей суб'єктів господарювання. За результатами дослідження узагальнена класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств, рекомендований до застосування на вітчизняних суб'єктах господарювання розподіл дебіторської заборгованості за категорією боржників – метод АВС-аналізу. Ідентифікована проблема узгодженості нормативно-правових документів вітчизняного та міжнародного рівня щодо дебіторської і кредиторської заборгованостей, яка підвищує важливість наказу про облікову політику підприємства як внутрішнього нормативного документу.

Синтетичний облік розрахунків з контрагентами організовується відповідно до вимог П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та ПСБО 11 «Зобов'язання» на основі робочого плану рахунків, аналітичний облік ведеться за кожним контрагентом, видом заборгованості, терміном платежу тощо.

Констатовано, що внутрішній контроль дебіторської та кредиторської заборгованості зосереджується:

1) на визначенні оптимального розміру дебіторської заборгованості, який не буде надмірно відволікати з обігу фінансові ресурси суб'єкта господарювання та установить правильне співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю;

2) на забезпеченні своєчасного погашення договірних зобов'язань, що унеможливить збитки від штрафів за порушення термінів розрахунків.

У роботі розглянута сутність, переваги та недоліки сучасних програм автоматизації обліку, документообігу, взаємодії з контрагентами, здачі звітності. Версія 8.3 програми 1С, що застосовується на базовому підприємстві, в цілому задовольняє його управлінські потреби. Виявлений недолік – недосконала взаємодія 1С та системи ABills, через що виникають проблеми з рознесенням оплати від покупців товарів та послуг та неправильним встановленням тарифів.

У роботі узагальнена методика аналізу фінансового стану за ключовими показниками: фінансової залежності, ліквідності, платоспроможності підприємства та ефективності використання активів. Її застосування на практиці показало, що фінансовий стан ПП «Радіонет» критичний, що пояснюється неефективним підбором контрагентів, їх неплатоспроможність, відсутністю регламентації роботи з простроченою дебіторською заборгованістю на рівні підприємства; розбіжності думок при розробці класифікації заборгованості, відсутність фіксації методу визначення резерву сумнівних боргів в обліковій політиці підприємства, відсутністю чітких термінів погашення заборгованостей.

Положення, що склалося, вимагає негайної реакції менеджменту підприємства шляхом запровадження обраної підприємством чіткої методики класифікації заборгованості, що дозволить запровадити порівняльний аналіз угруповання розрахунків з дебіторами та кредиторами за класифікаційними ознаками, впровадження єдиного підходу до обліку заборгованості на

підприємстві, зокрема, щодо відображення її в системі синтетичних рахунків, ведення аналітичного обліку за кожним видом довгострокової дебіторської заборгованості в розроблених відомостях, ведення обліку та звітності проведених взаєморозрахунків, впровадження в практику управління лімітування заборгованості, систематичної її інвентаризації та вчасного погашення згідно календарю платежів.

Проведення аудиту розрахунків є важливим для підприємства, адже має на меті висловлення незалежної думки аудитора щодо наявності та правильності відображення на рахунках обліку дебіторської та кредиторської заборгованості як показників, які напряду впливають на інвестиційну привабливість підприємства.

У роботі розглянуті питання організації та методики аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей у розрізі завдань, джерел інформації, методів перевірки. Здійснений критичний аналіз сутності аудиторських процедур за міжнародними стандартами та вітчизняною практикою контролю, запропоновано не відмовлятися від використання вітчизняних методів, які є більш чіткими і логічно класифікованими.

За результатами дослідження стратегія аудиту дебіторської та кредиторської заборгованостей формалізована у листі-угоді, розроблені робочі документи аудитора – програма перевірки та тест оцінки СВК вказаної облікової ділянки.

На досліджуваному підприємстві не здійснювалась кваліфікована аудиторська перевірка, тому з урахуванням його критичного фінансового стану рекомендуємо залучити аудитора для оптимізаційної послуги – розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності, у тому числі, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Акімова Н.С. Облік в зарубіжних країнах: навчальний посібник. Н.С. Акімова., А.П. Грінько, О.В. Топоркова, Т.А. Наумова, Н.С. Ковалевська, Л.О. Кирилєва, В.В. Янчев. – Х.: ХДУХТ, 2016. -288 с.
2. Безкоровайна Л. В. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2016. №12. С. 37-44.
3. Білик І.І. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. *Економічний простір*. 2016. №19. С.124-125
4. Білозуб О.О., Древаль П.О., Сікетіна Н.Г. Аудит дебіторської заборгованості: мета та завдання. *Вісник СНТ ННІ Бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. 2018. С.67-68
5. Бондарчук Н. В., Васильєва Л. М. Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. № 16 (1). С. 135-138.
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручн. Житомир: ПП «Рута». 2015. 756 с.
7. Ганусич В. О., Гурська І. В. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2016. № 1 (1). С.441-445.
8. Гевлич І. Г, Бабій А. В. Економічний зміст заборгованості перед постачальниками та підрядниками в рамках прийняття управлінських рішень. *Економіка та організація управління*. 2019. № 3 (35). С.30-38
9. Глушач Ю. С. Проблеми облікової оцінки дебіторської заборгованості в фінансовій звітності підприємств. *Електронний журнал «Економіка та суспільство»*. 2018. № 39. С. 20-22.

10. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. №1(59), Ч.1.

11. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. *Економічний простір*. 2018. № 19. С. 124–131.

12. Єдинак Т. С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 3. С. 54-57.

13. Жарнікова В.В. Облік розрахунків з покупцями: систематизація поглядів та перспективи досліджень. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, №2 Київ, 2018. С. 48-63

14. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 15.07.2022)

15. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 28.07.2022)

16. Закон України «Про захист прав споживачів» № 1023-XII від 12.05.1991р., URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення 13.07.2022)

17. Закревська, О.Ю. (2017). Організація бухгалтерського обліку поточної дебіторської заборгованості підприємства торгівлі. *Причорноморські економічні студії*, 20, 103–106.

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 13.07.2022)

19. Коновалова К.Т., Макарова А.С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 34. С. 181–184.

20. Лігоненко Л. О. Новікова Н. М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. К. КНЕУ, 2015. 275 с.

21. Лубенченко О. Е. Особливості аудиторської перевірки дебіторської і кредиторської заборгованості, яка обліковується за міжнародними стандартами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. № 1 (1). С. 464-468.

22. Матицина Н. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 12. С. 38-42.

23. Меліхова Т.О., Шарко Д.М. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків з покупцями на підприємстві. Запоріжжя, 2020. С.30-36

24. МСБО № 32 «Фінансові інструменти: подання» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text (дата звернення 06.10.2022).

25. МСБО № 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення 06.10.2022).

26. МСБО № 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#Text (дата звернення 02.09.2022).

27. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» з 15 грудня 2009р. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення 10.11.2022)

28. Міжнародний стандарт аудиту 500 «аудиторські докази» з 15 грудня 2009р. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016->

[2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](#) (дата звернення 10.11.2022)

29. Міжнародний стандарт аудиту 700 (Переглянутий) «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» від 15 грудня 2016 року. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення 12.11.2022)

30. Міжнародний стандарт аудиту 705 (Переглянутий) «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора» від 15 грудня 2016 року URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення 15.11.2022)

31. Наказ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» від 30.11.1999 № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 13.07.2022)

32. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 07.08.2022)

33. НП(с)БО 11 «Зобов'язання» від 31.01.2000 № 20 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 17.07.2022)

34. НП(с)БО 14 «Оренда» від 28.07.2000 №181 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (дата звернення 15.07.2022)

35. Очеретко Л. М., Кончева М. О. Формування обліково-інформаційного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 2. С. 221-226.

36. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 13.07.2022)

37. Прохорчук С. Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Глобальні виклики суспільства: правові та економічні аспекти*. 2021 С.187-189

38. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 №879 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 16.07.2022)

39. П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 № 237 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення 13.07.2022)

40. П(с)БО 13 "Фінансові інструменти" від 30.11.2001 №559 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення 15.07.2022)

41. П(с)БО 15 «Дохід» від 29.11.1999 № 290 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 13.07.2022)

42. П(с)БО 16 «Витрати» від 31.12.1999 № 318 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 15.07.2022)

43. Рибкіна О.В., Шигун М.М. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку: зб. матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції; 17 квітня 2019 р.* – Київ : КНЕУ, 2019. С.87-89

44. Рябчук О.Г., Матійко О.О. Проблеми організаційно-методичних підходів до обліку та аудиту дебіторської заборгованості та напрями їх вирішення. *Бізнесінформ*. Випуск №5. 2018. С.261-267

45. Сирцева С. В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск № 4. С. 1001-100.5

46. Таратута Л. В. Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 4. С. 220-228.

47. Тирінов А. В. Особливості визнання та облікової оцінки дебіторської заборгованості підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 5 (2). С. 114-120.

48. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435- I URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 13.07.2022)

49. Яременко Л. М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. *Економічний вісник університету*. 2017. № 32(1). С. 123-129.

50. Яременко Л. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9714> (дата звернення: 10.10.2022)

51. Яремик Х. Я, Яремик М.І. Критерії та алгоритм обрання аудиторської думки у звіті аудитора. Львів, 2015. С. 52-55

52. Яструбський, М., Левкович, І. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами. *Економіка та суспільство*, 2022. №38.

ДОДАТОК А

Підходи до визначення сутності дебіторської заборгованості

№	Автор/норм. документ	Сутність поняття «дебіторська заборгованість»
1	НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату
2	НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	Сума, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу
3	НП(С)БО 14 «Оренда»	Сума визнаного доходу (виручки) від реалізації готової продукції і теперішньої негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фін. оренди одночасно з визнанням доходу (виручки) від реалізації готової продукції
4	МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»	Будь-який актив, що є грошовими коштами; інструментом власного капіталу іншого суб'єкта господарювання; контрактним правом: отримувати грошові кошти або інший фін. актив від іншого суб'єкта господарювання, або обмінювати фін. інструменти з іншим суб'єктом господарювання за умов, які є потенційно сприятливими, або контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу суб'єкта господарювання та який є: непохідним інструментом, за який суб'єкт господарювання зобов'язаний або може бути зобов'язаний отримати змінну кількість власних інструментів капіталу, або похідним інструментом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися іншим чином, ніж обміном фіксованої суми грошових коштів або іншого фінансового активу на фіксовану кількість власних інструментів капіталу
5	МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»	Непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку
6	А.П. Неживенко	Грошові кошти до оплати
7	Н.О. Матицина	Неспроможність підприємства виконати грошові зобов'язання перед контрагентом після настання встановленого договором строку оплати їх
8	Н.С. Акімова	Борг підприємства
9	Є.О. Іванов	Право на повернення боргу від покупців
10	Г.Г. Кірейцев	Складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг
11	Ф.Ф. Бутинець	Заборгованість інших підприємств чи окремих осіб з платежів даному підприємству
12	О.Г. Лищенко	Фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства
13.	М.Д. Білик	Майно, що неоплачене контрагентами або готівка, що вилучена з кругообігу оборотних засобів
14	В.О. Ганусич	Вкладення в обігові кошти
15	М.П. Войнаренко	Сума боргів юридичних та фізичних осіб, що виникли внаслідок минулих подій і зафіксовані на певну дату
16	О.С. Іванілов	Складова оборотного капіталу, яка передбачає певні вимоги до юридичних чи фізичних осіб щодо оплати товарів, робіт, продукції
17	Т. Момот	Безвідсоткова позика контрагентам
18	В.О. Гуня	Одна з найважливіших складових кредитної діяльності підприємства, один з елементів для розрахунку показників її результативності
19	В. Белозерцев	Грошове вираження результату вимушеної або заздалегідь запланованої господарсько-економічної операції кредитного характеру з контрагентами (юридичними або фізичними особами), що мала місце у минулому та борг за неї може бути достовірно визначений, узгоджений з контрагентом та сплачений підприємству у майбутньому, а в поточний момент відображений у балансі підприємства як актив
20	Л.С. Гангал	Кошти у розрахунках

ДОДАТОК Б

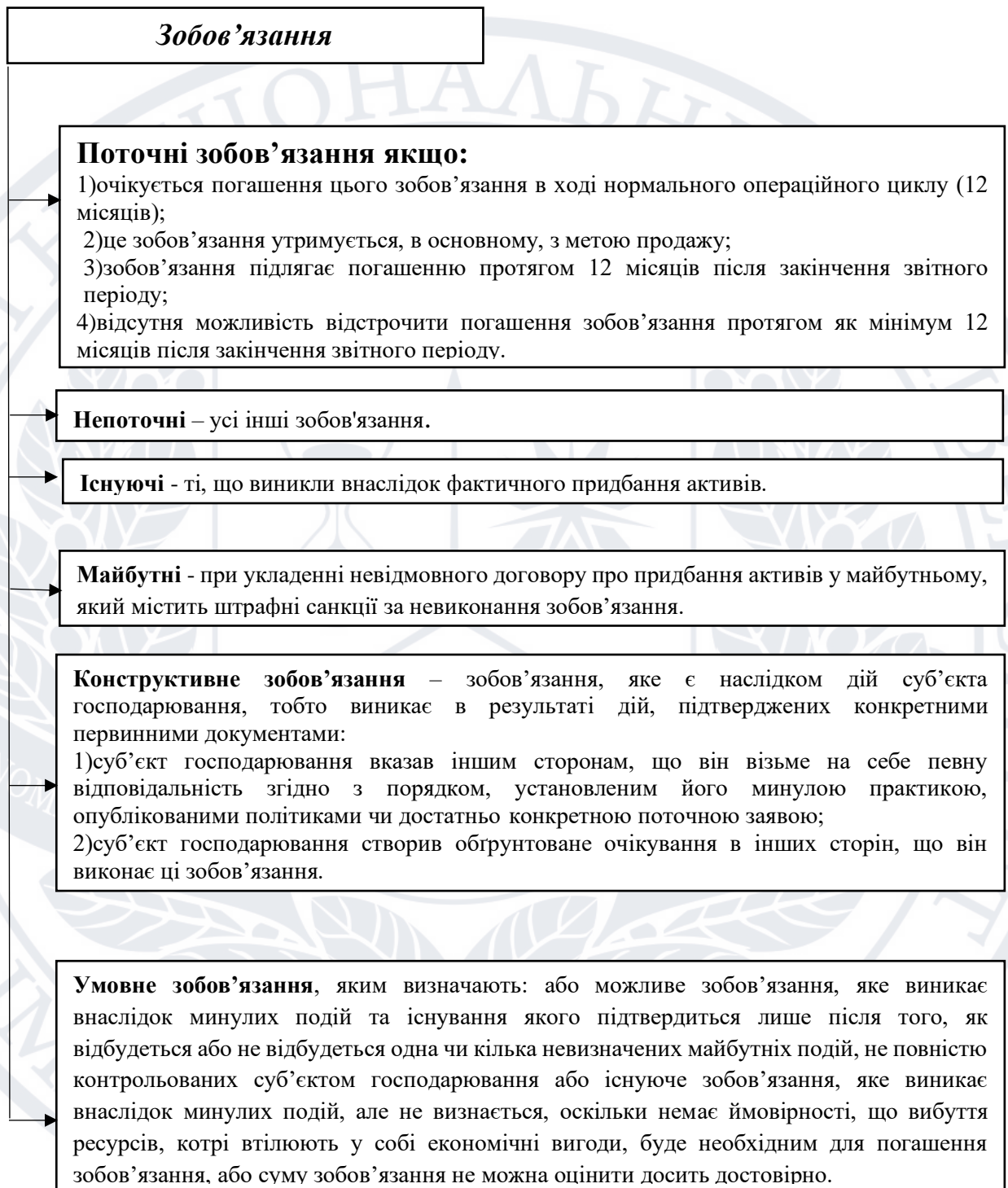
Класифікація дебіторської заборгованості

ДОДАТОК В

Підходи до визначення сутності кредиторської заборгованості

№	Автор/норм. документ	Сутність поняття «кредиторська заборгованість»
1	НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	Теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття ресурсів із суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди
2	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»	Існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди.
3	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фін. звітності»	Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
4	Цивільний кодекс України	Правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.
5	Ф.Ф.Бутинець	Форма розрахунку за товари та послуги, придбані під час регулярно повторюваних операцій підприємства та використовувані для переробки (як сировина) або для подальшого перепродажу.
6	О.В. Лишilenко	Заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами підприємницької діяльності (постачальниками, підрядниками, покупцями) за поставлені від них засоби і предмети праці, виконані роботи або отриману передоплату.
7	В.В. Дублей, М.М. Гуменюк	Правовідносини між сторонами, які мають документальне підтвердження та за яких одна сторона зобов'язується вчинити певну дію або утриматися від такої на користь іншого суб'єкта, а інший суб'єкт має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.
8	В.Ф. Палій	Позиковий капітал, який необхідно повернути кредиторам у встановлені терміни, як правило, з відсотками, які обумовлені договорами за його використання.
9	А.Б. Борисов	Грошові кошти, які тимчасово підпорядковані підприємству, фірмі, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі, у яких вони позичені і яким вони несплачені.
10	Н.М. Ткаченко	Тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.
11	О.Б. Чорненська	Результат правовідносин суб'єкта господарювання, який є наслідком вчинення певної дії одного суб'єкта до іншого суб'єкта господарювання, фізичної особи, держави, позабюджетного фонду щодо передачі ТМЦ, грошових коштів чи інших активів, надання послуг, виконання робіт, або дії законодавчо-нормативних документів (виникнення заборгованості з податків чи інших обов'язкових платежів перед бюджетом та позабюджетними цільовими фондами) та надає кредитору право вимоги.
12	О.В. Олійник	Борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів і послуг у кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування.
13	М.П. Хохлов	Позичені підприємством в інших юридичних і фізичних осіб грошові кошти, оцінені в гривнях, щодо яких у підприємства існують зобов'язання погашення у певний строк.

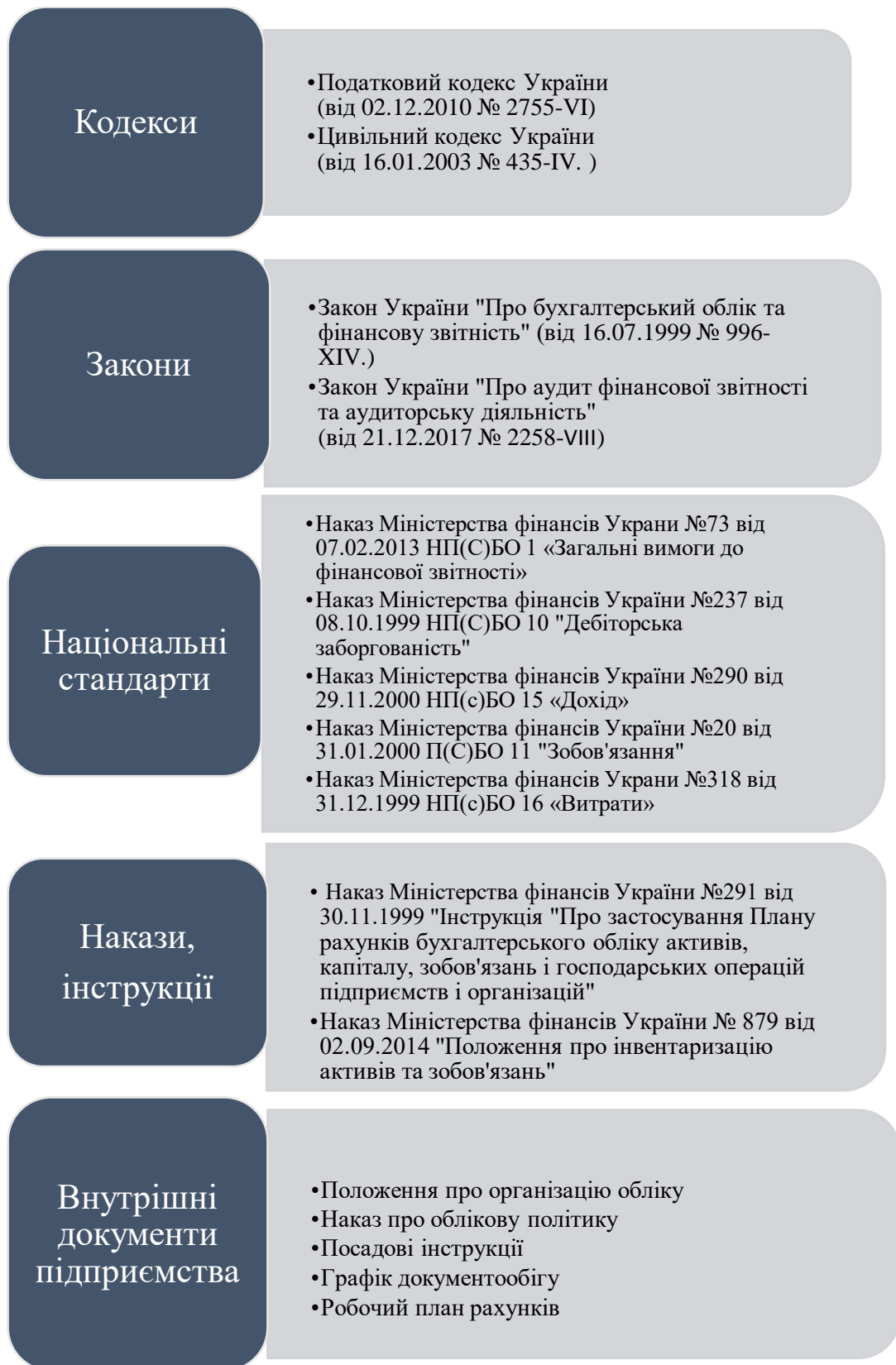
ДОДАТОК Г

Класифікація зобов'язань за МСФЗ

ДОДАТОК Д

Схема нормативного регулювання обліку та аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами

ДОДАТОК Е

Облік

- Концептуальна основа фінансової звітності
- МСБО 1 "Подання фінансової звітності"
- МСБО 18 "Дохід"
- МСБО 32 "Фінансові інструменти: подання"
- МСБО 36 "Зменшення корисності активів"
- МСБО 37 "Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи"
- МСБО 39 "Фінансові інструменти – визнання та оцінка"

Аудит

- МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора»
- МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності»
- МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту»

Схема нормативного регулювання обліку та аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами за міжнародними стандартами

ДОДАТОК Ж

Елементи облікової політики щодо обліку заборгованостей

Елемент облік. політики	Його характеристика
Визнання дебіторської заборгованості	Визнається активом, якщо: 1) існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід; 2) сума заборгованості може бути достовірно визначена. Для заборгованості покупців та замовників додатково: а) покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на актив; б) підприємство продавець не здійснює надалі управління та контроль за реалізованим активом.
Оцінка дебіторської заборгованості	Передбачити в наказі умови застосування оцінки заборгованості за справедливою вартістю, чистою реалізаційною вартістю, теперішньою вартістю, що відповідає вимогам концепції управління вартістю підприємства.
Класифікація дебіторської заборгованості	Передбачити: 1) перелік класифікаційних ознак за строком погашення, відображенням в обліку та звітності, ступенем погашення, характером та причинами виникнення, економічним змістом, формою виникнення та контрагентами; 2) відповідні різновиди дебіторської заборгованості для управлінських потреб; 3) розрізи аналітики для обліку заборгованості.
Метод нарахування резерву сумнівних боргів	Передбачити один з методів: 1) оцінка платоспроможності окремих дебіторів; 2) класифікація дебіторської заборгованості за термінами її виникнення
Визнання заборгованості сумнівною	Передбачити критерії визнання дебіторської заборгованості сумнівною: 1) прострочення боржником терміну погашення; 2) порушення справи про визнання боржника банкрутом
Визнання заборгованості безнадійною	Визначити критерії віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної відповідно до бухгалтерського та податкового законодавства: строк давності минув, не погашена внаслідок недостатності майна, суб'єкти господарювання визнані банкрутами, стягнення неможливе у зв'язку з форс-мажорними обставинами тощо.
Порядок списання безнадійної заборгован.	Списується з балансу за розпорядженням керівника на підставі проведеної інвентаризації та письмового обґрунтування доцільності списання
Класифікація кредиторської заборгованості	За видами і строками: поточні, довгострокові, непередбачувані, майбутні, конструктивні, умовні зобов'язання та забезпечення
Визнання кредиторської заборгованості	Визнається зобов'язанням, якщо: 1) існує ймовірність зменшення майбутніх економічних вигід; 2) сума заборгованості може бути достовірно визначена
Оцінка кредиторської заборгованості	Передбачити види оцінки: 1) поточні зобов'язання – за сумою погашення; 2) довгострокові – за теперішньою вартістю

ДОДАТОК И
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «РАДІОНЕТ»
21008 м.Вінниця 1-й провулок Корольова 16А тел/факс (0432) 531610
НАКАЗ № 1

04.01.2021р.

м. Вінниця

Про облікову політику підприємства

На виконання вимог Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV ” Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також з метою дотримання підприємством єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності:

Дозволю змінити облікову політику, якщо:

- зміняться вимоги Міністерства фінансів України;
- зміняться статутні вимоги підприємства;
- нові (запропоновані і обґрунтовані фахівцями підприємства) положення облікової політики забезпечують більш достовірне відображення господарських операцій.

Гармонізація бухгалтерського та податкового обліку, у зв'язку з набуттям чинності з 1 січня 2017 року змін до Податкового кодексу України, внесеними законами від 22.12.2016 р. № 1797-VIII.

1. Основним засобом визнавати матеріальний актив, яке підприємство утримує з метою використання у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій,

очікуваний термін його використання (експлуатації), установлений засіданням виробничої комісії, більше року (або операційного циклу, якщо він більше року), а вартісна оцінка якого в сумі перевищує 20000,00 грн.

Первісну вартість основних засобів збільшувати на суму витрат, що збільшують очікувані вигоди від використання такого активу.

Витрати, що підтримують об'єкт основного засобу у робочому стані відносити до витрат періоду, у якому такі витрати понесені.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби на підприємстві кваліфікуються за такими групами:

- будівлі, споруди та передавальні пристрої,
- машини та обладнання,
- інструменти, прилади, інвентар (меблі),
- інші основні засоби.

Нарахування амортизації здійснювати з урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, встановлених податковим законодавством.

Застосовувати при нарахуванні амортизації основних засобів методи амортизації, строк корисного використання та ліквідаційну вартість, установлені і затверджені наказом по підприємству, за результатами місяця в якому такий необоротний актив введений в експлуатацію.

До малоцінних необоротних матеріальних активів відносити активи, відмінні від основних засобів (на підставі класифікації поданої в пункті 5 П(С)БО 7 “Основні засоби” і пункті 1 цього наказу), вартісна оцінка яких дорівнює сумі, що не перевищує 20000,00 грн.

Установити такі методи нарахування амортизації для:

- основних засобів - прямолінійний метод;

- інших необоротних матеріальних активів - у розмірі 100%-вої їх вартості у місяці їх списання з балансу.

2. Нематеріальний актив визнавати як немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Придбаний або отриманий нематеріальний актив визнається, якщо існує імовірність одержання суб'єктом господарювання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена.

Ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля.

Термін корисного використання нематеріальних активів встановлюється наказом по підприємству.

Застосовувати прямолінійний метод амортизації нематеріальних активів.

3. Запаси визнавати активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена.

Для цілей бухгалтерського обліку запаси включати:

сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

Незавершене виробництво на підприємстві, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу;

товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;

малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року.

Установити такий метод оцінки вибуття запасів - метод середньозваженої собівартості.

Порядок обліку транспортно-заготівельних витрат на підприємстві- із застосуванням окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат.

4. Визначення теперішньої вартості довгострокової заборгованості по підприємству:

Теперішня вартість визначається за формулою:

$$PV = FV / (1 + i)^n,$$

де:

FV – майбутня вартість,

PV – теперішня вартість,

i – ставка дисконтування,

n – строк (число періодів)

Ставка дисконтування

3. статистичні дані банків оприлюднені на офіційному вебсайті НБУ

4. ставка відсотка на можливі позики, які може отримати конкретне підприємство.

Період дисконтування день, місяць.

5. Не створювати забезпечення:

- суми резерву сумнівних боргів дебіторської заборгованості за продукцію, товари, послуги,

- суми резерву відпусток, згідно з розрахунком,

- гарантійних зобов'язань для здійснення майбутніх витрат на проведення гарантійних ремонтів проданої продукції.

6. Порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг проводити - вивченням виконаної роботи.

7. Установити перелік і склад витрат, які відносити на собівартість реалізованих послуг:

а) Прямі виробничі витрати на оплату праці;

б) Прямі виробничі витрати на придбання робіт, послуг;

в) Прямі виробничі витрати: внески на соціальні заходи;

г) Прямі виробничі витрати: інші витрати;

- д) Прямі виробничі витрати: Малоцінні та швидкозношувані предмети на складах;
- ж) Користування радіочастотним ресурсом;
- з) Прямі виробничі витрати на страхування;
- і) Прямі виробничі витрати: амортизація ОЗ виробничого встаткування;
- ї) Доступ до особистого кабінету замовника.

8. Установити перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат

8.1. Загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні.

До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітнього періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину.

- Перелік і склад змінних загальновиробничих витрат:

- а) Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва-;
- б) Витрати на обслуговування виробничого процесу;
- в) Компенсація за спожиту електроенергію;
- г) Підключення абонентів;
- д) Підключення до мережі Інтернет;
- е) Витрати на будівництво й монтаж устаткування;

- Перелік і склад постійних загальновиробничих витрат:

- а) Амортизація нематеріальних активів виробничих основних засобів -;
- б) Рентна плата за радіочастотний ресурс;
- в) Витрати на оплату праці ;
- г) Внески на соціальні заходи;
- д) Витрати на страхування (ЗВВ);
- ж) Погодження робочого проекту;
- з) Розгляд заяви про видачу висновків;
- і) Доступ до особистого кабінету замовника;
- ї) Інформаційне супроводження діяльності;
- к) Амортизація 11 рах загальновиробничого призначення;
- л) Витрати на оплату службових відряджень;
- м) Монтаж електрообладнання;
- н) Радіочастотний моніторинг.

База розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат по планової собівартості обсягу і виручці продукції на підприємстві.

Тривалість операційного циклу встановлюється підприємством самостійно.

9. Застосовувати загальну систему оподаткування зі ставкою ПДВ 20% та податку на прибуток 18%

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік.

Для мікропідприємств, малих підприємств, які визнані такими відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", непідприємницьких товариств, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та підприємств, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового

законодавства, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 року N 39, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 15 березня 2000 року за N 161/4382 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 24 січня 2011 року N 25) (із змінами). Зазначені підприємства можуть самостійно визначати доцільність складання фінансової звітності за формами, наведеними у цьому Національному положенні (стандарті).

10. Застосовувати по підприємству такі бухгалтерські рахунки:

- 1, Необоротні активи;
- 10, Основні засоби;
- 103, Будинки та споруди;
- 104, Машини та обладнання;
- 106, Інструменти, прилади та інвентар;
- 109, Інші основні засоби;
- 11, Інші необоротні матеріальні активи;
- 112, Малоцінні необоротні матеріальні активи;
- 1121, Малоцінні необоротні матеріальні активи (по кожному об'єкту);
- 12, Нематеріальні активи;
- 127, Інші нематеріальні активи;
- 13, Знос (амортизація) необоротних активів;
- 131, Знос основних засобів;
- 132, Знос інших необоротних матеріальних активів;
- 1321, Знос інших необоротних матеріальних активів (по кожному об'єкту);
- 133, Накопичена амортизація нематеріальних активів;
- 15, Капітальні інвестиції;
- 152, Придбання (виготовлення) основних засобів;
- 1521, Придбання основних засобів;
- 1522, Виготовлення та модернізація основних засобів;
- 153, Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів;
- 1531, Придбання інших необоротних матеріальних активів;
- 1532, Виготовлення та модернізація інших необоротних матеріальних активів;
- 154, Придбання (виготовлення) нематеріальних активів;
- 1542, Виготовлення нематеріальних активів;
- 2, Запаси;
- 20, Виробничі запаси;
- 200, Транспортно-заготівельні витрати (матеріали);
- 201, Сировина й матеріали;
- 203, Паливо;
- 209, Інші матеріали;
- 22, Малоцінні та швидкозношувані предмети;
- 221, Малоцінні та швидкозношувані предмети на складах;
- 23, Виробництво;
- 231, Основне виробництво;
- 28, Товари;
- 281, Товари на складі;
- 3, Кошти, розрахунки та інші активи;
- 31, Рахунки в банках;
- 311, Текущие счета в національной валюті;
- 311, Текущие счета в національной валюті;
- 3111, Основний поточний рахунок в національной валюті;
- 3112, Додатковий поточний рахунок в національной валюті;

- 313, Інші рахунки в банку в національній валюті;
- 3131, Корпоративна карта основний рахунок;
- 315, Спеціальні рахунки в національній валюті;
- 33, Інші кошти;
- 331, Грошові документи в національній валюті;
- 36, Розрахунки з покупцями та замовниками;
- 361, Расчеты с отечественными покупателями;
- 3611, Розрахунки з покупцями ТМЦ;
- 3612, Розрахунки з покупцями послуги;
- 3614, Розрахунки з покупцями будівельні та монтажні роботи;
- 3615, Домашні мережі;
- 37, Розрахунки з різними дебіторами;
- 371, Розрахунки за виданими авансами;
- 3711, Розрахунки за виданими авансами (в національній валюті);
- 3711, Розрахунки за виданими авансами (в національній валюті);
- 37111, Розрахунки за виданими авансами ТМЦ (в національній валюті);
- 37112, Розрахунки за виданими авансами послуги (в національній валюті);
- 37113, Розрахунки за виданими авансами ОЗ та НМА (в національній валюті);
- 372, Розрахунки з підзвітними особами;
- 3721, Розрахунки з підзвітними особами в національній валюті;
- 377, Розрахунки з іншими дебіторами;
- 3773, Розрахунки з робітниками та службовцями по інших операціях;
- 378, Розрахунки з державними цільовими фондами;
- 39, Витрати майбутніх періодів;
- 4, Власний капітал та забезпечення зобов'язань;
- 40, Зареєстрований (пайовий) капітал;
- 401, Статутний капітал;
- 44, Нерозподілені прибутки (непокріті збитки);
- 441, Прибуток нерозподілений;
- 442, Непокріті збитки;
- 48, Цільове фінансування і цільові надходження;
- 482, Кошти з бюджету та державних цільових фондів;
- 5, Довгострокові зобов'язання;
- 50, Довгострокові позики;
- 501, Довгострокові кредити банків у національній валюті;
- 6, Поточні зобов'язання;
- 60, Короткострокові позики;
- 601, Короткострокові кредити банків у національній валюті;
- 63, Розрахунки з постачальниками та підрядниками;
- 631, Расчеты с отечественными поставщиками;
- 631, Расчеты с отечественными поставщиками;
- 6311, Розрахунки з постачальниками ТМЦ;
- 6312, Розрахунки з постачальниками за послуги;
- 6313, Розрахунки з постачальниками за придбані ОЗ та НМА;
- 64, Розрахунки за податками й платежами;
- 641, Розрахунки за податками;
- 6411, Розрахунки за ПДФО;
- 6412, Розрахунки за ПДВ;
- 6413, Розрахунки за податком на прибуток;
- 6415, Розрахунки за іншими податками;
- 642, Розрахунки по обов'язкових платежах;
- 643, Податкові зобов'язання;

- 6431, Налоговые обязательства
 6432, Податкові зобов'язання непідтверджені;
 6433, Коригування податкових зобов'язань;
 6436, Податкові зобов'язання відстрочені стаття 187.7;
 644, Податковий кредит;
 6441, Налоговый кредит;
 6442, Податковий кредит непідтверджений;
 6443, Коригування податкового кредиту;
 65, Розрахунки за страхуванням;
 651, За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування;
 66, Розрахунки за виплатами працівникам;
 661, Розрахунки за заробітною платою;
 663, Розрахунки за іншими виплатами;
 68, Розрахунки за іншими операціями;
 681, Розрахунки за авансами одержаними;
 6811, Розрахунки за авансами одержаними в (національній валюті);
 68111, Розрахунки за аванси одержані ТМЦ;
 68112, Розрахунки за аванси одержані послуги;
 68114, Розрахунки за аванси одержані монтажні та будівельні роботи;
 68115, Розрахунки за аванси одержані домашні мережі;
 684, Розрахунки за нарахованими відсотками;
 685, Розрахунки з іншими кредиторами;
 6851, Розрахунки з іншими кредиторами (в національній валюті);
 7, Доходи і результати діяльності;
 70, Доходи від реалізації;
 702, Дохід від реалізації товарів;
 703, Доход от реализации работ и услуг;
 71, Інший операційний дохід;
 717, Дохід від списання кредиторської заборгованості;
 718, Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів;
 719, Інші доходи від операційної діяльності;
 79, Фінансові результати;
 791, Результат операційної діяльності;
 792, Результат фінансових операцій;
 9, Витрати діяльності;
 90, Собівартість реалізації;
 901, Собівартість реалізованої готової продукції;
 902, Собівартість реалізованих товарів;
 903, Собівартість реалізованих робіт і послуг;
 91, Загальновиробничі витрати;
 92, Адміністративні витрати;
 93, Витрати на збут;
 94, Інші витрати операційної діяльності;
 944, Сумнівні та безнадійні борги;
 948, Визнані штрафи, пені, неустойки;
 949, Інші витрати операційної діяльності;
 95, Фінансові витрати;
 951, Відсотки за кредит;
 98, Податок на прибуток;
 981, Податок на прибуток від усіх видів діяльності.

Головний бухгалтер
 Директор ІПІ "Радіонет"

Роздайбіда Т.П.
 Курінний М.С.

ДОДАТОК К

Фінансова звітність

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
Бухгалтерського обліку
20 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 5 розділу II)

Фінансова звітність мікропідприємства

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

			Код	
Підприємство	Дата (рік, місяць, число)		3020	01
Приватне підприємство "Радіонет"	за ЄДРПОУ		32833864	
Територія <u>ВІННИЦЬКА</u>	за КОАТУУ		0510100000	
Організаційно-правова форма господарювання <u>Приватне підприємство</u>	за КОПМГ		120	
Вид економічної діяльності <u>Діяльність у сфері провадження електроенергії</u>	за КВЕД		01.10	
Середня кількість працівників, осіб <u>18</u>				
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з округом десятковими знаками</u>				
Адреса, телефон <u>Перший провулок Корольова, буд. 16А, м. ВІННИЦЯ, ВІННИЦЬКА обл., 31008</u>			531010	

1. Баланс на 31 грудня 2019 р. Форма № 1-мс Код за ДКУД 1801008

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	3 912,3	6 888,8
первісна вартість	1011	10 318,7	14 953,3
знос	1012	(6 404,4)	(8 064,5)
інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	3 912,3	6 888,8
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	10,0	35,8
Поточна дебіторська заборгованість	1155	323,4	668,1
Гроші та їх еквіваленти	1165	98,8	114,0
інші оборотні активи	1190	47,2	124,8
Усього за розділом II	1195	479,2	940,3
Баланс	1300	4 391,5	7 809,9

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	440,0	440,0
Нерозподілений прибуток (накопичений збиток)	1420	1 177,7	1 838,7
Усього за розділом I	1495	1 617,7	2 078,7
II. Долгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	302,0	1 841,8
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	1 471,5	2 789,8
розрахунками з бюджетом	1620	128,8	382,3
розрахунками зі страхування	1625	9,7	16,8
розрахунками з оплати праці	1630	39,5	83,2
інші поточні зобов'язання	1690	775,1	547,0
Усього за розділом III	1695	2 724,8	5 840,9
Баланс	1900	4 391,5	7 809,9

Продовження Додатку К

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019Форма № 2-мс
Код за ДКУД

1601007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	14 952,1	10 956,0
Інші доходи	2160	1,2	212,2
Разом доходи (2000 + 2160)	2260	14 953,3	11 178,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(12 148,8)	(9 397,6)
Інші витрати	2165	(2 244,7)	(1 381,8)
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	14 393,5	10 779,4
Фінансовий результат до оподаткування (2260 – 2285)	2290	559,8	398,8
Податок на прибуток	2300	(100,8)	(71,8)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300 – (+) 2310)	2350	459,0	327,0

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

ЕП Курний
Микола
ЕП Родіон
Тетяна
Пилипенко

Курний Микола Сергійович

(підпис, прізвище)

Родіон Тетяна Петрівна

(підпис, прізвище)

Продовження Додатку К

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу І)

Фінансова звітність мікропідприємства

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Код
Приватне підприємство "Радіонет"	2021 01 01	2021 01 01
Територія	за ЄДРПОУ	32833894
Вінницька	за КОАТУУ	0510100009
Організаційно-правова форма господарювання	за КОПФГ	120
Приватне підприємство	за КВЕД	61.10
Вид економічної діяльності		
Діяльність у сфері провадження електроенергії		
Середня кількість працівників, осіб		20
Одиниця виміру:	тис. грн. з округом десятковим знаком	
Адреса, телефон	Перший провулок Корольова, буд. 16А, м. Вінниця, Вінницька обл., 21008	531610

1. Баланс на 31 грудня 2020 р. Форма № 1-мс Код за ДКУД 1801008

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	6 866,6	9 204,8
первісна вартість	1011	14 952,2	19 590,5
знос	1012	(8 085,6)	(10 385,7)
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	6 866,6	9 204,8
II. Оборотні активи			
Зпаси	1100	35,6	6,0
Поточна дебіторська заборгованість	1155	666,1	537,1
Гроші та їх еквіваленти	1165	114,0	14,1
Інші оборотні активи	1190	124,6	130,3
Усього за розділом II	1195	940,3	687,5
Баланс	1300	7 806,9	9 892,3

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	440,0	440,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 636,7	2 328,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	2 076,7	2 768,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	1 841,8	272,3
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	2 789,8	4 915,9
розрахунками з бюджетом	1620	382,3	178,0
розрахунками зі страхування	1625	16,8	12,4
розрахунками з оплати праці	1630	63,2	48,9
Інші поточні зобов'язання	1690	547,0	449,2
Усього за розділом III	1695	5 640,9	5 876,7
Баланс	1900	7 806,9	9 892,3

Продовження Додатку К

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2020

Форма № 2-мс

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	18 967,9	14 952,1
Інші доходи	2160	159,2	1,2
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	19 127,1	14 953,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(16 083,3)	(12 148,8)
Інші витрати	2165	(2 200,0)	(2 244,7)
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	18 283,3	14 393,5
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	843,8	559,8
Податок на прибуток	2300	(151,9)	(100,8)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300 – (+) 2310)	2350	691,9	459,0

ЕП Курінний

Михайло

Серафимов

ЕП Роддайбіда

Тетяна

Пилипіана

Пилипіана

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Курінний Михайло Сергійович

(підпис, прізвище)

Роддайбіда Тетяна Пилипіана

(підпис, прізвище)

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу І)

Фінансова звітність мікропідприємства

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Коди
Приватне підприємство "Радіонет"	2022 01 01	01
Територія	за ЄДРПОУ	32833094
ВІННИЦЬКА	за КАТОТТГ 1	UA050200300100638 57
Організаційно-правова форма господарювання	за КОПФГ	120
Приватне підприємство	за КВЕД	61.10
Вид економічної діяльності	Діяльність у сфері провадження електрозв'язку	
Середня кількість працівників, осіб	21	
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком	
Адреса, телефон	Перший провулок Корольова, буд. 16А, м. ВІННИЦЯ, ВІННИЦЬКА обл., 21008	531610

1. Баланс на 31 грудня 2021 р. Форма № 1-мс Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	9 204,8	14 024,5
первісна вартість	1011	19 590,5	27 313,3
знос	1012	(10 385,7)	(13 288,8)
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	9 204,8	14 024,5
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	6,0	16,3
Поточна дебіторська заборгованість	1155	537,1	277,1
Гроші та їх еквіваленти	1165	14,1	168,8
Інші оборотні активи	1190	130,3	377,7
Усього за розділом II	1195	687,5	839,9
Баланс	1300	9 892,3	14 864,4

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	440,0	440,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 328,6	3 974,3
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	2 768,6	4 414,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595	1 247,0	2 615,4	
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	272,3	760,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	4 915,9	6 132,7
розрахунками з бюджетом	1620	178,0	387,6
розрахунками зі страхування	1625	12,4	13,8
розрахунками з оплати праці	1630	48,9	57,2
Інші поточні зобов'язання	1690	449,2	483,4
Усього за розділом III	1695	5 876,7	7 834,7
Баланс	1900	9 892,3	14 864,4

Продовження Додатку К

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021Форма № 3-мс
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	24 216,1	18 967,9
Інші доходи	2160	50,7	159,3
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	24 266,8	19 127,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(20 383,9)	(16 083,4)
Інші витрати	2165	(1 876,0)	(2 200,0)
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	(22 259,9)	(18 283,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	2 006,9	843,8
Податок на прибуток	2300	(361,2)	(151,9)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300 – (+) 2310)	2350	1 645,7	691,9

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕП Курнний
Михайло
Сергійович
Тетяна
Поліщук

Курнний Михайло Сергійович

(підпис, прізвище)

Роздайбіда Тетяна Пилипівна

(підпис, прізвище)

* Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

ДОДАТОК Л

Лист-угода щодо аудиту розрахунків з покупцями та постачальниками

1. Мета та обсяг аудиту фінансової звітності

Мета аудиту – формування професійної незалежної думки аудитора щодо достовірності відображення інформації у звітності підприємства щодо розрахунків з покупцями та постачальниками.

Обсяг перевірки фінансової звітності щодо розрахунків з покупцями та постачальниками:

- Перевірка дотримання чинного законодавства щодо операцій з дебіторською заборгованістю та кредиторською заборгованостями;
- Перевірка наявності та правильності оформлення документів з покупцями та постачальниками;
- Перевірка правильності проведення класифікації заборгованостей;
- Перевірка правильності відображення короткострокової та довгострокової заборгованості у відповідних рядках Балансу;
- Перевірка правильності списання дебіторської заборгованості, за якою минув строк позивної давності;
- Перевірити правильність заповнення спеціально передбачених рядків звітних форм даними звітного року і перенесення сальдо попереднього періоду;
- Перевірка правдивості та точності відображення дебіторської заборгованості на дату складання бухгалтерської звітності в балансі та в примітках;
- Перевірка правильності проведення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- Перевірка розрахунків за претензіями та з відшкодування завданих збитків;
- Перевірка правильності відображення взаємозаліку заборгованостей;
- Перевірка правильності організації податкового обліку;
- Перевірка своєчасності оплати рахунків;
- Перевірка своєчасності та повноти сплати податку;

2. Відповідальність аудитора

Відповідальність аудитора полягає в висловленні незалежної думки щодо достовірності відображення інформації у звітності підприємства щодо розрахунків з покупцями та постачальниками.

За неналежне виконання своїх обов'язків аудитор несе майнову та професійну відповідальність згідно з чинним законодавством.

Розмір майнової відповідальності аудитором не може бути більшим, ніж обсяг збитків, фактично заподіяних замовнику з їхньої вини.

Підставою для притягнення аудитора до професійної відповідальності є вчинення ними професійного проступку.

Аудитор може притягуватися до професійної відповідальності протягом семи років з дня вчинення професійного проступку.

За неналежне виконання своїх професійних обов'язків до аудитора Аудиторською палатою України можуть бути застосовані стягнення у вигляді попередження, зупинення дії сертифікату та ліцензії.

3. Відповідальність управлінського персоналу

Управлінський персонал несе відповідальність за розробку та впровадження системи внутрішнього контролю, складання фінансової звітності щодо достовірності даних розрахунків з покупцями та замовниками відповідно до національних та міжнародних стандартів. За надання достовірної додаткової інформації за запитом аудитора, адже вони несуть за це відповідальність і це впливає на аудиторський висновок.

Відповідальність управлінського персоналу охоплює: розробку, впровадження та

використання внутрішнього контролю стосовно підготовки та достовірного представлення фінансових звітів, які не містять суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки, вибір та застосування відповідних принципів бухгалтерського обліку, облікової політики, а також облікових оцінок, які відповідають обставинам.

4. Ідентифікація застосовної концептуальної основи фінансової звітності

Концептуальна основа фінансової звітності описує цілі та концепції фінансової звітності загального призначення.

Мета Концептуальної основи полягає в тому, щоб:

а) сприяти розробленню Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку стандартів МСФЗ, що ґрунтуються на послідовних концепціях;

б) допомогти тим, хто складає звітність, розробляти послідовну облікову політику в тому разі, якщо жоден стандарт не є застосовним до певної операції чи іншої події або якщо стандарт дає можливість обирати облікову політику; та

в) допомагати всім сторонам розуміти та тлумачити стандарти.

Мета фінансової звітності - надавати фінансову інформацію про суб'єкта господарювання, що звітує, яка є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання.

Суб'єкт господарювання чітко ідентифікує:

- фінансову звітність та відокремлює її від іншої інформації в тому самому опублікованому документі;

- кожний фінансовий звіт і примітки. Крім того, суб'єкт господарювання наводить у чіткому викладі вказану далі інформацію і повторює її, якщо це потрібно для належного розуміння поданої інформації:

а) назву суб'єкта господарювання, що звітує, або інші способи ідентифікації та будь-які зміни в цій інформації порівняно з кінцем попереднього звітного періоду;

б) ця фінансова звітність стосується одного суб'єкта господарювання чи групи суб'єктів господарювання;

в) дату кінця звітного періоду або періоду, охопленого комплектом фінансової звітності та примітками;

г) валюту подання;

г) рівень округлення, використаний при поданні сум у фінансовій звітності.

Характеристики фінансової звітності:

- Зрозумілість;
- Релевантність;
- Нейтральність;
- Повнота;
- Достовірність;
- Зіставність.

5. Посилання на очікувану форму і зміст звітів, що їх надасть аудитор

Джерелами інформації для перевірки дебіторської заборгованості можуть бути:

- реєстри синтетичного обліку і звітність (Баланс, Головна книга);

- реєстри синтетичного й аналітичного обліку розрахунків (журнал № 3 від 3.1-3.6 відповідних машинограм за автоматизованого обліку).

Аудит повинен бути організований так, щоб адекватно відображати всі аспекти діяльності суб'єкта, що перевіряється, настільки наскільки вони відповідають перевіреним фінансовій інформації. Для того щоб аудитор висловив незалежну думку, він повинен одержати гарантію того, що інформація у бухгалтерській документації та інших джерелах інформації достовірна і законна.

Після проведення перевірки, аудитор повинен надати аудиторський висновок, який повинен включати загальні відомості про перевірку, загальну характеристику системи внутрішнього контролю та результати виконання процедур щодо отримання доказів

стосовно тверджень у показниках фінансової звітності.

6. Констатація того, що можуть існувати обставини, за яких звіт може відрізнитися від очікуваної форми та змісту

Аудитор не повинен погоджуватися на зміну завдань з аудиту, якщо немає обґрунтованого виправдання. Якщо до завершення завдань з аудиту до аудитора звертаються з проханням змінити завдання, при прийнятті зміни в умовах завдання з аудиту аудитор повинен визначити чи ця зміна буде раціонально обґрунтованою, якщо так, то потрібно це узгодити з управлінським персоналом та записати нові умови завдання у формі письмової угоди.

7. Основа для обчислення гонорарів, домовленості про виставлення рахунків

Нарахування гонорару здійснюється після проведення аудиторської перевірки.

При нарахуванні оплати враховується кількість затраченого часу на проведення аудиту, професійної кваліфікації, ступеня відповідальності, навичок та знань.

Оплата здійснюється замовником на банківський рахунок аудитора:

- 70% винагороди - попередня оплата не пізніше 3 (трьох) календарних днів з дати надіслання (надання) Замовникові рахунку-фактури;
- 30% винагороди - остаточний розрахунок не пізніше 3 (трьох) календарних днів від підписання Акту приймання-передачі результатів аудиту.

Остаточний розрахунок буде здійснюватися Сторонами на підставі (Акт) приймання-передачі результатів аудиту.

Не рекомендується раніше отримувати встановлений гонорар за перевірки, які заплановано проводити в майбутньому, і якщо є впевненість, що оплата за цей період буде помітно збільшена. При цьому не можна спиратися на те, що в даний період за перевірку гонорар виявився меншим, ніж за попередній період. Тут головне, щоб при розрахунку належної оплати були враховані всі вимоги, які є в методиці розрахунку. Аудитори не повинні погоджуватися виконувати роботу за більш низький гонорар тоді, коли це може призвести до зменшення якості послуг.

ДОДАТОК М

Програма проведення аудиту з покупцями та постачальниками

Клієнт _____

Період аудиту _____

Кількість людино-годин на перевірку _____

Керівник аудиторської перевірки _____

Запланований аудиторський ризик _____

Запланована суттєвість _____

№ з/п	Аудиторські процедури до розгляду	Період проведення процедур	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Примітки
1	2	3	4	5	6
1	<i>Знайомство з підприємством і системою внутрішнього контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю</i>				
1.1	Ознайомлення з установчими документами підприємства, статутом, ліцензією, формою власності, видом діяльності, організаційною структурою				
1.2	Вивчення основних показників дебіторської та кредиторської заборгованості підприємству за попередні періоди				
1.3	Складання переліку дебіторів та кредиторів підприємства				
1.4	Оцінка аудиторських ризиків				
1.5	Оцінка СВК дебіторської заборгованості				
1.6	Здійснення аналітичних процедур з аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості				
2	<i>Правова оцінка договорів та перевірка правильності оформлення документів</i>				
2.1	Перевірка наявності та правильності укладених договорів підприємства з покупцями та постачальниками				
2.2	Перевірка правильності заповнення первинних документів з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до законодавства України				
2.3	Перевірка залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах				

Продовження Додатку М

2.4	Перевірка виконання умов підприємством зазначених в укладених договорах				
2.5	Перевірка наявності оформлення документів з реалізації та одержання товарів та послуг та їх правильність оформлення				
2.6	Перевірка повноти й реальності відображення господарських операцій по безготівкових розрахунках у первинних документах				
3	<i>Перевірка дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві</i>				
3.1	Перевірка результатів проведення інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості				
3.2	Перевірка розрахунків за претензіями та з відшкодування завданих збитків				
3.3	Перевірка величини дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві				
3.4	Перевірка своєчасності оплати рахунків				
3.5	Перевірка безнадійної дебіторської заборгованості				
3.6	Перевірка резерву сумнівних боргів				
4	<i>Перевірка правильності відображення заборгованостей в обліку</i>				
4.1	Вивчення балансу правильності перенесення даних з Головної книги				
4.2	Вивчення балансу правильності та узгодженості відображення заборгованості				
4.3	Перевірка відображених сум у фінансовій звітності із залишком в Головній книзі				
4.4	Перевірка правильності відображення взаємозаліку заборгованостей				
4.5	Перевірка наявності актів звірки на підприємстві та їх відповідність даним аналітичного та синтетичного обліку				

Продовження Додатку М

4.6	Перевірка правильності та обґрунтованості списання дебіторської заборгованості, у тому числі тієї, за якою закінчився термін позовної давності				
5	<i>Перевірка організації податкового обліку дебіторської заборгованості</i>				
5.1	Перевірка правильності організації податкового обліку				
5.2	Перевірка правильності нарахування податку на прибуток				
5.3	Перевірка своєчасності та повноти сплати податку				
6	<i>Заключний етап</i>				
6.1	Аналіз виявлених порушень та помилок				
6.2	Формування переліку відсутніх документів				
6.3	Узагальнення інформації з аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві				
6.4	Підготовка аудиторського висновку				
6.5	Складання аудиторського звіту та передача його замовникові				

Керівник аудиторської організації

_____ (підпис)

Керівник аудиторської групи

_____ (підпис)